

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Aleks Čeh

**Vloga podmladka pri razvoju politične stranke
Zares – nova politika**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Aleks Čeh

Mentor:izr. prof. dr. Marjan Brezovšek

**Vloga podmladka pri razvoju politične stranke
Zares – nova politika**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

ZAHVALA

Najprej bi se rad zahvalil mentorju dr. Marjanu Brezovšku, ker me je sprejel pod svoje mentorstvo in za spretno vodenje v pravo smer.

Posebna zahvala gre seveda moji družini, ki ni izgubila upanja vame in mi je omogočila, da je lahko nastalo to delo.

Tukaj se še za vso podporo zahvaljujem vsem prijateljem, ki so me vselej podpirali, pomagali in svetovali.

Najlepša hvala vsem!

VLOGA PODMLADKA PRI RAZVOJU POLITIČNE STRANKE ZARES – NOVA POLITIKA

Kot članu enega izmed slovenskih podmladkov, se mi je, ob razmišljanju o temi diplomskega dela, porodila zamisel o raziskavi mnenja in vpletenosti današnje slovenske mladine v politiko. Kje so vzroki za apatičnost mladih do politike in kaj lahko ponudimo kot rešitev? Kaj mladi pričakujejo od politike in kaj jim lahko ta da? Kaj je vloga podmladka znotraj stranke? Ta in podobna druga vprašanja danes mučijo naše politike, ko iščejo načine kako mlade pritegniti k politiki. V ta namen so stranke ustanovile svoje podmladke, ki skrbijo za vključevanje slovenske mladine politiko. Druga institucija pa je Mladinski svet Slovenije, ki je krovna organizacija mladinskih organizacij. Vanj so včlanjene vse organizacije, od zveze študentskih klubov do podeželske mladine, od zveze tabornikov do katoliških skavtov. Ker ima Mladinski svet Slovenije pomembno vlogo pri oblikovanju slovenske mladinske politike, ni presenetljivo, da kar tretjino njegovih članic sestavljajo podmladki političnih strank. Namen mojega diplomskega dela pa je preveriti in ugotoviti, kakšna je udeležba slovenske mladine v politiki ter kakšen vpliv in kakšno moč imajo današnji podmladki slovenskih političnih strank.

Ključne besede: politična stranka, podmladek politične stranke, mladi, Zares – nova politika.

THE ROLE OF THE YOUTH POLITICAL PARTY IN THE DEVELOPMENT OF THE POLITICAL PARTY ZARES – NOVA POLITIKA

As a member of one of Slovenian youth political parties I came to the idea to make a research on the opinion and involvement of today's Slovenian youth in politics. What are the reasons for youth's indifference towards politics and what can we offer as a solution for this apathy? What are the youth's expectations of politics and what is politics able to provide for them? What is the role of the youth political party within its main political party? Those are only few of questions that puzzle our politicians on how to attract the youth into politics. For this purpose the political parties established their own youth political parties, which take care of the integration of the Slovenian youth into politics. Another institution is the National youth council of Slovenia, which is an umbrella organization uniting all national youth organizations irrespective of their various interests or ideological and political orientations. The National youth council of Slovenia plays a big part in molding Slovenian Youth Politics, so it is not surprising that one third of its members are Slovenian youth political parties. The aim of my dissertation is to determine the participation of Slovenian youth in politics and to find out the strength of the impact and power of today's Slovenian youth political parties.

Key words: political parties, youth of the political parties, young people, Zares – nova politika.

KAZALO

1 UVOD	7
2 ODNOS POLITIČNI SISTEM – POLITIČNE STRANKE IN NJIHOVA VLOGA	10
<i>2.1 POLITIČNA STRANKA TER NJENE TEORIJE RAZVOJA</i>	10
<i>2.2 POLITIČNI SISTEM REPUBLIKE SLOVENIJE</i>	15
<i>2.3 SPREMEMBE V SLOVENSKEM POLITIČNEM PROSTORU</i>	19
<i>2.4 FUNKCIJE POLITIČNE STRANKE</i>	21
<i>2.5 VRSTE POLITIČNIH STRANK</i>	23
3 MLADI IN POLITIČNE STRANKE	28
<i>3.1 OPREDELITEV MLADOSTI IN MLADEGA ČLOVEKA</i>	28
<i>3.2 MLADINSKA POLITIKA</i>	28
<i>3.3 POLITIČNA PARTECIPACIJA MLADIH</i>	31
<i>3.4 MLADINSKI SVET SLOVENIJE</i>	32
4 PODMLADEK POLITIČNIH STRANK	35
<i>4.1 POLITIČNA STRANKA ZARES – NOVA POLITIKA</i>	36
<i>4.1.1 Združenje Zares, društvo Zares ter politična stranka Zares – nova politika</i>	38
<i>4.1.2 Temeljne programske usmeritve stranke Zares – nova politika</i>	40
<i>4.1.3 Zares – nova politika v slovenskem političnem prostoru</i>	41
<i>4.2 PODMLADEK ZARES AKTIVNI</i>	43
<i>4.2.1 Člani ter organi podmladka Zares Aktivni</i>	44
<i>4.2.2 Projekti podmladka Zares Aktivni</i>	49
5 RAZISKAVA	51
<i>5.1 ANALIZA REZULTATOV RAZISKAVE</i>	52
<i>5.1.1 Rezultati raziskave</i>	52

6 ZAKLJUČEK	58
7 LITERATURA	60
PRILOGA A: VPRAŠALNIK	63

1 UVOD

Vprašanje, zakaj je mlade tako težko navdušiti za politično ali kakršno koli drugo javno delovanje, si redno zastavljajo številni politiki, akademiki in lastniki medijskih podjetij. Prvi zaskrbljeno pogledujejo proti svojim bornim strankarskim podmladkom, drugi se sprašujejo, kaj tovrstna pasivnost mladih pomeni za prihodnost demokracije, tretji pa razmišljajo, kakšne novičarske vsebine bodo sploh še lahko prodajali novim generacijam medijskih občinstev. Težava nezanimanja mladih za politiko in večino drugih resnih novic doma in v svetu sicer ni nekaj novega, vendar je postala v zadnjem desetletju še precej bolj pereča. Izkazalo se je, da politične vzdržnosti mladih ne morejo več pojasniti preproste teze, kakršna je denimo generacijska razlaga – torej ta, da se državljani šele s prevzemanjem pomembnejših življenjskih odgovornosti pričnejo zavedati pomena odločitev, ki jih sprejemajo sivolasi gospodje v parlamentarnih dvoranah, zato se tedaj poveča tudi njihovo zanimanje za politiko. Ta razlaga temelji na najmanj dveh spornih domnevah. Vse več mladih odraslih zaradi različnih razlogov ne prevzema pomembnih življenjskih odgovornosti vse do svojega tridesetega leta in kasneje, kar zelo spremeni tradicionalno dožemanje mladosti. Hkrati pa se ti mladi odrasli dobro zavedajo pomena socialnih, gospodarskih in drugih političnih vprašanj, vendar se zavestno odrekajo spremljanju političnih novic, ker se v njih preprosto ne najdejo. Politika je zanje le prazen medijski spektakel, namenjen tistim naivnim odraslim, ki še verjamejo, da lahko z udeležbo na volitvah kaj spremenijo. Od spremljanja poročil pa jih ne odvrača le nezanimanje za politiko, ki v novičarskih medijih še vedno prevladuje, ampak tudi način, na katerega mediji obravnavajo mlade. Ko so med neko raziskavo analizirali 2130 televizijskih poročil, so ugotovili, da mladi nastopajo le v približno 200 prispevkih, kjer so večinoma prikazani kot problem ali del problema.

Kako lahko pričakujemo, da bodo mladi postali obveščeni in politično dejavni državljani, če upoštevamo, da sodobna politika nagovarja svoje potencialne volivce skoraj izključno preko množičnih medijev, ki mlade gledalce dejavno odvrčajo od spremljanja informativnega programa. Sploh zato, ker večina njenih političnih in uredniških sogovornikov niti ne zazna svojega deleža krivde. Politiki krivijo medije, ker s pretirano

kritičnim poročanjem ustvarjajo vtis, da je s politiko vse narobe. Uredniki razmišljajo, da bi morali mladim gledalcem ponuditi zanimivejše, bolj mnenjsko obarvane oblike poročil, ki jih ne bi obremenjevala dolgočasna dejstva. Tem, ki bi zanimale mlado občinstvo, pa ne sliši nihče.

Še danes radi uporabljamo frazo »*Na mladih svet stoji*,« ki so jo pred dobrimi dvajsetimi leti po vsej nekdanji skupni državi takratni vodilni zelo radi poudarjali. In res, za vse starostne generacije, še posebej pa morda ravno za mlade ljudi, je bilo to še razmeroma ugodno obdobje. Tisti čas je še vedno dajal možnost zaposlitve po končanem šolanju, mladim dokončno življenjsko osamosvojitvev in optimističen pogled v prihodnost. Kljub vedno številnejšim in vedno bolj vidnim težavam ter pomanjkljivostim takratnega socialističnega sistema, je še vedno obstajal razmeroma stabilen in kakovosten sistem socialne varnosti, dostopen slehernemu posamezniku. V takratnem sistemu so bili mladi ravno tako že aktivni v smislu organizirane mladine. V osnovni šoli so bili vsi vključeni kot pionirji v pionirsko organizacijo, z vstopom v srednjo šolo pa so se mladi lahko včlanili v Zvezo socialistične mladine Slovenije, ki je bila organizirana na nivoju takratnih občin. ZSMS je organizirala različne delovne akcije, koncerte, tabore, izdajala revijo Mladina, ipd. Z razpadom takratnega socialističnega sistema in osamosvojitvijo Slovenije pa se je za marsikoga začel nepričakovano boleč prehod v tržno gospodarstvo, t.i. tranzicijo, ki je s seboj prinesla številna odpuščanja in propad mnogih podjetij in se ni povsem končala niti po skoraj petnajstih letih ter našim vstopom v EU. Boleč prehod pa je, poleg srednje generacije, prizadel predvsem mlade, ki so se morali soočiti z dejstvom, da jih po končani osnovni oz. srednji šoli ali fakulteti ne čaka služba, kot je to samoumevno veljalo v primeru njihovih staršev ali pa jim starši niti ne morejo nuditi kakovostnega šolanja, zaradi slabših finančnih razmer v družini. Problematika mladih je torej zelo obsežna, kot so različne tudi negativne skrajnosti, v katerih določen del mladinske populacije pristane in iz katerih pogosto ni povratka.

Zato je prva hipoteza, ki jo postavljam v diplomskem delu naslednja: *Mladina je generacijska skupina, ki po eni strani predstavlja pomembno volilno bazo, po drugi pa nastopa kot politični akter, intenzivnost političnega komuniciranja mladih pa se v različnih*

obdobjih spreminja in je odvisna od profila posamezne generacije mladih, njihovega položaja v družbi in njihovih vrednot.

Druga hipoteza, ki jo postavljam v diplomskem delu je: *Podmladek politične stranke Zares – nova politika je konstruktivno in intenzivno vplival na razvoj same stranke.*

Tretja hipoteza pa je: *Največji dejavnik vpliva podmladka na razvoj stranke je, da je bila sama stranka orientirana in je temeljila na mladih in populaciji do 40 let.*

Za lažje razumevanje organizacijske dinamike delovanja stranke, bom najprej navedel kratek oris njenega delovanja, kakršno je bilo lahko razvidno tudi s spremljanjem preko medijev. Zatem se bom posvetil njenemu nastanku in določil osnove, na katerih je gradila in kasneje tudi razvijala svojo organizacijo v smeri avtonomnejšega in koherentnejšega političnega subjekta. Analizo stranke bom izvedel na podlagi teoretične osnove, ki jo bom podal v prvem delu, nekaterih dodatnih sekundarnih virov, uradnih dokumentov stranke in neformalnih pogovorov z nekaterimi funkcionarji in člani stranke ter samega podmladka. Zadnji nam bodo v pomoč predvsem za boljše razumevanje notranje strankarske dinamike delovanja in pridobivanje podatkov, ki jih iz uradnih dokumentov ni mogoče razbrati. Pri izdelavi diplomske naloge sem si pomagal s primarnimi in sekundarnimi viri podatkov. Pregledal sem referenčno literaturo o politični stranki Zares – nova politika in njenem podmladku Zares Aktivni, političnem komuniciranju mladih v Sloveniji ter problematiki vključevanja slovenske mladine v politiko. Na ta način sem dobil boljši pogled v problematiko, ki jo obdelujem v diplomskem delu.

V drugem poglavju diplomskega dela so me zanimali temeljni pojmi, ki opredeljujejo politični sistem, politično stranko, mladino in podmladek politične stranke. Nadaljeval sem s politično stranko Zares – nova politika ter njenim podmladkom. S četrtem poglavjem se je začel raziskovalni del diplomskega dela, in sicer raziskava o vključevanju slovenske mladine v politiko in razlogov za to ter o vlogi podmladka politične stranke Zares – nova politika. Diplomsko delo zaključujem s sklepom, v katerem povzemam ključna spoznanja teoretičnega in praktičnega dela.

2 ODNOS POLITIČNI SISTEM – POLITIČNE STRANKE IN NJIHOVA VLOGA

Slovenija je obravnavana kot svobodna in demokratična država z dokaj visoko stopnjo demokratičnosti nacionalnih in lokalnih oblasti, a z nekaterimi težavami (sodni sistem, korupcija). Za politično stabilnost je treba poleg utrjene demokracije upoštevati tudi sposobnost vključevanja državljanov v proces odločanja in učinkovitost političnega sistema, tj. sposobnost in zmožnost političnega sistema, da rešuje probleme, sprejema odločitve in jih izvaja. Predpostavki politične učinkovitosti sta uveljavljeni postopek in zaokroženi pravni sistem; obstoj delujoče pravne države in tako eden ključnih elementov stabilne demokracije (Brezovšek 2008, 7).

Z Zakonom o političnem združevanju je bila državljanom dana pravica sodelovanja pri oblikovanju politične volje na vseh področjih javnega življenja oziroma sodelovanje pri uresničevanju pravic in interesov ljudi. Državljanji so v obdobju prehoda in utrjevanja demokracije razvili zelo kritičen odnos do političnih strank, pa tudi članov političnih strank je le 5 odstotkov Slovencev. Kadar se posamezniki identificirajo z neko politično stranko, ki zagovarja njihove interese in vrednote, potem tudi aktivno participirajo. Nizka stopnja članstva v Sloveniji lahko kaže na nesposobnost političnih strank samih, da bi v svoje vrste privabile čim več simpatizerjev in članov. Hkrati pa še vedno v veliki meri prevladuje mnenje, da članstvo prinaša koristi le, če je stranka na oblasti (Brezovšek 2008, 147–148).

2.1 POLITIČNA STRANKA IN NJENE TEORIJE RAZVOJA

V različnih opredelitvah pojma politična stranka pogosto zasledimo posebne zgodovinske, politično kulturne ter ideološke poudarke, ti pa so odvisni od določenih avtorjev. Politične stranke so razmeroma sodoben fenomen. Najprej so se oblikovale v evropskem in severnoameriškem okolju v 19. stoletju (Fink Hafner 2001, 12). Zаметki strank pa so se oblikovali že konec 18. stoletja v Franciji. Moderne stranke je sicer opaziti šele sredi 19. stoletja v Evropi in Severni Ameriki. Prva politična stranka pri nas je bila Katoliška narodna stranka, nastala je leta 1892, ki se je leta 1905 preimenovala v Slovensko ljudsko

stranko. Druga stranka, ustanovljena na naših tleh je bila Narodna napredna stranka slovenskih liberalcev, leta 1894, dve leti kasneje pa še Jugoslovanska socialdemokratska stranka (Sruk 1995, 322).

Enotne definicije, ki bi opredelila politične stranke ni. Politične stranke so namreč v največji meri odvisne od družbenopolitičnega sistema in drugih okoliščin v državi. Panebianco (1988, 5–6) politično stranko opredeli kot organizirano skupino, združenje, ki je usmerjeno k političnim ciljem, ki si prizadeva s svojo dejavnostjo ohraniti ali spremeniti veljavne družbene, gospodarske in politične razmere, s sredstvi vplivanja na izvrševanje oblasti ali s prevzemom oblasti, in je edina vrsta organizacije, ki deluje v volilni areni.

V politologiji težko najdemo enotno opredelitev pojma politične stranke, saj so definicije zgodovinsko in kulturno pogojene. V začetku so enačili stranke z organiziranim mnenjem oziroma z določeno skupino mož, ki si skupaj prizadevajo za nek nacionalni interes. Nato pa je spogledovanje s sociologijo prineslo opredeljevanje političnih strank kot sekundarnih družbenih skupin. Eldersvelt (1964, 1–4) trdi, da je politična stranka družbena skupina, sistem smotrnih dejavnosti, ki potekajo po značilnih vzorcih znotraj družbe. Po drugi strani pa je politična stranka tudi tako imenovani »polity«, ta predstavlja majhen politični sistem, ki vsebuje lastno strukturo avtoritete, svojstven sistem oblikovanja odločitev ter vzorec razporeditve moči.

Politična stranka je družbena skupina in politična ustanova. Stranke so namreč v največji meri odvisne od družbenopolitičnega sistema in od drugih okoliščin v državi, v kateri pač obstajajo. V sodobnih demokratičnih ureditvah so stranke organizirane skupine ljudi, ki si s politično dejavnostjo v družbi, še posebej pa s sodelovanjem na volitvah, prizadevajo za pridobitev neposrednega vpliva za odločanje. Prav sodelovanje na volitvah stranke bistveno loči od gibanj, organizacij in društev, ki se lahko tudi v večji ali manjši meri ukvarjajo s političnim zadevami, ki pa ne nastopajo na volitvah (Sruk 1995, 322). V slovenski zakonodaji so politične stranke opredeljene v Zakonu o političnih strankah kot »združenje državljanek in državljanov, ki uresničujejo svoje politične cilje, sprejete v programu stranke, z demokratičnim oblikovanjem politične volje državljanek in državljanov in s predlaganjem

kandidatk oziroma kandidatov na volitvah v državni zbor, za predsednico oziroma predsednika republike ter v organe lokalnih skupnosti«. Stranko lahko ustanovi najmanj dvesto polnoletnih državljanek in državljanov RS, ki podpišejo izjavo o ustanovitvi stranke. Pri tem je dodan pogoj, da ustanovitelj stranke ni oseba, ki ji je bila odvzeta poslovna sposobnost (Uradni list RS, 62/94).

Politične stranke so raznolik politični pojav v sodobnem svetu, in kot sem že omenil gre za razmeroma sodoben fenomen, ki je nastal v kontinuiranem procesu (LaPalombara in Weimer v Mair ur. 1990, 25). Ko govorimo o zgodovini političnih strank imamo v mislih predvsem sodobno politično zgodovino, kajti če pogledamo v dobo individualističnega liberalizma vidimo, da stranke niso bile predvidene in niti zaželjene. Predhodnice modernih strank naj bi se pojavile v začetku 17. stoletja v Angliji predvsem v obliki klubov, združenj uglednežev, ki jih pa ne moremo enačiti s pojavom modernih strank. Razcvet modernih strank zasledimo šele sredi 19. stoletja, v obdobju, ko se je začela uveljavljati demokracija, večinsko načelo odločanja v parlamentih, hkrati pa se je širila volilna pravica. Po mnenju LaPalombare in Weinerja (1966, 3) nastajajo stranke tam, kjer aktivnosti političnega sistema dosežejo visoko stopnjo kompleksnosti oziroma, ko pojem politične moči vključuje idejo, da mora ljudstvo sodelovati ali biti nadzorovano.

Nastanek prvih strank ni bil posledica realizacije neke predhodne ideje, temveč je do nastanka prišlo postopno in spontano. V zvezi z nastankom in razvojem političnih strank se pojavlja več znanstvenih teorij o nastanku in razvoju, ki vsaka na svoj način pojasnjujejo proces razvoja strank. Pri tem je treba omeniti nekatere pomanjkljivosti teh teorij; te praviloma temeljijo na preučevanju razvojnih procesov strank v razvitem zahodnem svetu, kar je, žal, omejujoče za politološko in strokovno preučevanje strank v drugih delih sveta, npr. državah tretjega sveta (Fink Hafner 2001, 32–33).

Prav zaradi geografske omejenosti in pojasnjevalnosti razvojnih teorij, bi lahko raziskave razvoja strank v drugačnih okoliščinah prinesle nove teorije. Lep primer je val prehodov v demokracijo konec osemdesetih, ki so sprožile vrsto novi študij in analiz o nastanku in

razvoju strank. Tako bi lahko rekli, da je (pre)oblikovanje teorij o nastanku in razvoju političnih strank še nedokončan proces (Fink Hafner 2001, 34).

Teorije, ki so se v preučevanju nastanka strank najbolj uveljavile, bi lahko uredili v naslednje skupine: institucionalne, krizne, modernizacijske (znotraj teh še teorije o družbeni bazi strank in o družbenih cepitvah) in organizacijske teorije. Ob tem je treba poudariti, da obstajajo še zametki drugih teorij, ki se navezujejo na posebne družbene okoliščine, kot so na primer kriza zunanje legitimnosti, svetovnopoličnih in vojaških razmerij kot dejavnikov političnega razvoja itd. (Fink Hafner 2001, 34).

Po ***institucionalnih teorijah*** izgleda, da politične stranke izhajajo neposredno iz razvoja parlamentarnih sistemov in njihovih volilnih procedur – gre predvsem za učinkovanje tega dvojega na razvoj modernih političnih strank (LaPalombara 1966, 7). Razvoj političnih strank naj bi bil posledica pričakovanega funkcioniranja predstavniških teles. Kot nazoren primer lahko tukaj izpostavimo Veliko Britanijo in ZDA, kjer so vso pozornost usmerili predvsem na zagotavljanje stabilnega in reprezentativnega parlamenta z natančno določenimi pravili, neodvisnostjo in močno vlogo (Smolič 2003, 8). Tako je bilo vzpostavljeno okolje, v katerem sta parlamentarni sistem in pravice državljanov vplivali na razvoj strankine organizacije in strukture. Pojasnjevalna vrednost institucionalnih teorij je omejena, ker izvirno pojasnjujejo nastanek strank le na določenem koncu sveta, v določenem zgodovinskem obdobju oziroma le tam, kjer je bilo institucionalno okolje vzpostavljeno prej kot stranke (Fink Hafner 2001, 41).

Glede na izvorno razmerje do parlamenta, Duverger (v Fink Hafner 2001, 34–39) loči dve vrsti strank. *Interne stranke* so se oblikovale znotraj parlamenta. Bistvena značilnost interno oblikovanih strank je torej ta, da pride spodbuda iz parlamenta. Take stranke so nastale iz zametkov parlamentarnih skupin, ki so pomagale vzpostaviti teritorialno organizirano stranko. *Eksterne stranke* so tiste stranke, ki so izvirno nastale zunaj parlamenta. Njihov nastanek in razvoj je temeljil predvsem na boju za širjenje volilne pravice. Stranke, ki so nastale zunaj parlamenta, so se razvile iz raznih združenj in

civilnodružbenih zasnov, kot so bili sindikati, delavski klubi, študentska združenja, cerkve, verske sekte, filozofska društva in časopisi.

Zgodovinsko-krizne teorije operirajo z nastankom novih držav ali pa z razpadom zakonitih sistemov, osredotočajo pa se predvsem na pojasnjevalno vlogo ideološke vzpodbude pri nastanku strank (veliko bolj poudarjena vloga ideologije kot pri institucionalni teoriji) (LaPalombara 1966, 7). Pojasnjevalna vloga teh teorij pride do izraza pri kritičnih zgodovinskih točkah, v katerih se zgostijo uničevalni dejavniki za uveljavljeni strankarski sistem (Fink Hafner 2001, 41). Tako nam te teorije pomagajo razločiti številne dejavnike, ki prispevajo k širitvi političnih strank v zahodnih demokracijah – posodobljene krizne teorije s sodobnimi izrazi lahko uporabimo tudi v sedanjem času (Smolič 2003, 9).

Za modernizacijske teorije lahko v relevantni literaturi zasledimo stališče, da so, ne glede na širjenje posebnih pravic, izobraževalni sistem, življenje v urbaniziranih okoljih z vsemi posledicami sekularizacije in integrativnimi procesi, najpomembnejše spremenljivke za nastanek političnih strank prav v procesu modernizacije (LaPalombara 1996, 14–19). Te teorije tudi omogočajo uspešnejše pojasnjevanje razlik v razvoju strank po svetu.

Najpomembnejša spremenljivka teh teorij je značilnost preučevane družbe. Znotraj teh teorij so najpogosteje uporabljene (Fink Hafner 2001, 42–48): *strukturne modernizacijske teorije* (gre za analizo socialno-političnih značilnosti družbe kot dejavnikov nastanka strank); *teorije o družbeni bazi strank* (nastanek strank je posledica razrednega boja – stranke kot instrument političnega boja); *teorije družbenih cepitev* (cepitve v družbi so tiste, ki delijo ljudi na različne skupine in podskupine in vodijo v razcepitve – gre za preobrazbo dela razcepov v politično obliko, t.i. politizacija družbenih problemov).

Organizacijske teorije pojasnjujejo razvoj strank kot organizacij. Avtorji, ki so najpogosteje citirani, so: Duverger, Weber, Michels, Pizzorno, Ostrogorski (Fink Hafner 2001, 50) – na podlagi del teh avtorjev je Panebianco oblikoval zamisel organizacijske matrike strank (več o modelih razvoja v nadaljevanju naloge). Stranke kot organizacije naj bi imele dvojno vlogo – vlogo socialnih ter institucionalnih akterjev.

Panebianco (1989, 50) za prikaz organizacijskega razvoja strank uporabi tri modele. Prvi model je razvoj strank po metodi teritorialne penetracije, ki se zgodi, ko središče oziroma center nadzira, spodbuja in usmerja organizacijski razvoj na obrobju oziroma periferiji (na primer oblikovanje lokalnih ali regionalnih strankarskih organizacij). Drugi model je teritorialna difuzija. Po tem modelu organizacijske enote nastajajo spontano najprej na lokalni ravni – oblikujejo jih lokalne elite. Te enote se šele kasneje povežejo v nacionalno organizacijo. Tretji model je kombinacija prejšnjih dveh modelov.

Vse stranke, ki želijo preživeti, se morajo organizacijsko utrditi oziroma postopno institucionalizirati. Institucionalizacija strank je torej potekala iz družbenih oziroma političnih gibanj. Panebianco institucionalizacijo opredeljuje kot proces, s katerim organizacija sprejema cilje in vrednote ustanoviteljev, in ima dvojni učinek:

1. stranka se institucionalizira, da bi postala bolj avtonomna oziroma manj odvisna od okolja, da bi na tak način lažje preživela;
2. da bi dosegla večjo stopnjo notranje organizacijske koherentnosti, stranka teži k zmanjševanju avtonomije notranjih organizacijskih enot oziroma k povečanju nadzora nad njimi (Fink Hafner 2001, 51).

Organizacijske teorije o razvoju in nastanku političnih strank so za pričujočo nalogo še posebej pomembne. V državni upravi namreč obstaja visoka stopnja formalne organiziranosti in rutinizacije del, kar pomeni, da gre v primeru državne uprave prav tako za formalno organizacijo, ki je visoko institucionalizirana. Tiste stranke, ki so torej hotele preživeti, so se morale formalno organizirati in postopno institucionalizirati. Samo tako so lahko uspešno tekmovali v boju za oblast ter posledično imele tudi vpliv na delovanje državne uprave.

2.2 POLITIČNI SISTEM REPUBLIKE SLOVENIJE

Različni teoretiki se strinjajo, da je vloga političnega sistema v družbi zelo pomembna, saj naj bi bil zadolžen za uravnavanje moči med različnimi sistemi, skupinami in posamezniki ter prevajanje njihovih zahtev in pobud v zavezujoče odločitve. Politični sistem lahko

definiramo kot medsebojno povezan in dovolj skladen zbir družbenih odnosov, norm in ustanov, ki oblikujejo javno oblast in njen položaj v družbi. Zajema obliko in način oblikovanja državne oblasti, vse njene (državne in javne) institucije, družbene skupine, ki želijo vplivati na oblast (politične stranke, interesne skupine, lobiji ...), množične medije in splošno sprejete norme ter vzorce obnašanja.

Slovenija je po Ustavi RS (Uradni list RS, 33/91–I) demokratična republika, oblast je razdeljena na tri veje, zakonodajno predstavlja Državni zbor, drugi dve sta izvršna veja oblasti, predstavljena v Vladi RS in sodna veja oblasti. Kot pravi Prunk (1998, 207–208), smo demokracijo uveljavili pozimi leta 1991. Skupščina Republike Slovenije je namreč 23. decembra sprejela prvo slovensko demokratično ustavo, ki je nastajala več kot leto dni, deloma tudi zaradi ideoloških razlik med strankami. Ustava Republike Slovenije v temeljnih določbah opredeljuje Slovenijo kot demokratično republiko in pravno ter socialno državo, v kateri ima oblast ljudstvo. V njej so zagotovljene temeljne pravice in svoboščine v skladu z evropskim demokratičnim izročilom, zajamčena zasebna lastnina in svobodna gospodarska pobuda ter vzpostavljena ločitev zakonodajne, izvršne in sodne oblasti. S takšno ustavo, ki je utemeljena na mešanici liberalnih, socialističnih, demokratičnih in korporativnih načel, je bil tudi na pravni ravni dosežen prelom s prejšnjo socialistično ureditvijo. Sledi socialistične doktrine so sicer še razvidne iz opredelitve, da je Slovenija socialna država, iz pravice do stavke in sindikalne svobode, iz pravice do soodločanja delavcev in nekaterih drugih členov.

Lukšič (2001, 11) je med preučevanjem slovenske politične zgodovine zapisal: »Pri kreiranju nove ustave se je Slovenija odločala med bolj ali manj predsedniškim in čistim parlamentarnim sistemom, vendar vedno o sistemu, ki bi bil utemeljen na delitvi oblasti«. Slovenski politični sistem tako sestavljajo tri veje oblasti: zakonodajna, izvršilna in sodna. Prevladuje dejstvo, da imamo poudarjen parlamentarni sistem in šibkega predsednika republike. Državni zbor sestavljajo poslanci državljanov Slovenije in šteje 90 poslancev. Državni zbor opravlja zakonodajno, volilno in nadzorno funkcijo (Lukšič 2001, 16). Poslanci se volijo s splošnim, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem (Ustava RS 80. člen), člen ki določa sestavo državnega zbora določa tudi, da morajo biti poslanci izvoljeni.

Naša država nima podpredsednika, ima pa predsednika državnega zbora, ki ga nadomešča v primeru daljše odsotnosti. Predsednik poleg drugih nalog predstavlja državo, je vrhovni poveljnik oboroženih sil in razpisuje volitve v državni zbor. Slednji je predstavniški dom parlamenta, ki edini lahko sprejema zakone. Sestavlja ga 90 poslancev, od tega je po eno mesto določeno poslancu madžarske in eno poslancu italijanske narodnosti. Poslanci veljajo za predstavnike ljudstva, njihov mandat pa traja štiri leta. Državni zbor opravlja zakonodajno, volilno in nadzorno vlogo. Med drugim sprejema spremembe ustave, zakone, deklaracije, priporočila, voli predsednika vlade in ministre, predsednika državnega zbora, sodnike in tako naprej. Vlada, ki jo sestavljajo njen predsednik in ministri, je v našem sistemu nosilka izvršilne veje oblasti. Ministri vodijo ministrstva in dajejo politične usmeritve, strokovno delo na različnih področjih v okviru ministrstev pa opravljajo državni sekretarji, ki jih na predlog ministra imenuje vlada. V sedanji ureditvi je tretja veja oblasti sodstvo. Sodišča delujejo v skladu z načelom neodvisnosti in ustavnosti ter zakonitosti. Najvišje sodišče je vrhovno sodišče, ki kot zadnje odloča o pravnih sredstvih. Glede varstva ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin pa je najvišje ustavno sodišče. Ob avtonomiji, vezani na spoštovanje ustave in zakonov, lahko razveljavi zakon ali del zakona. Ustavne sodnike sicer na predlog predsednika države voli državni zbor. Po Lukšičevih besedah je bil slovenski prehod v demokracijo mehak, tekoč in brez velikih pretresov, politični sistem se je utrdil, Slovenija pa je začela pridobivati na ugledu in rasti (Lukšič 2001).

Ustava v 43. členu določa, da je volilna pravica splošna in enaka. Vsak državljan, ki je dopolnil 18 let ima pravico voliti in biti voljen (Lukšič 2001, 33). Govorimo o posredni oziroma predstavniški demokraciji, ki jo Kaučič opiše kot tisto, kjer ljudstvo svojo suverenost izvršuje tako, »da voli svoje predstavnike, prek katerih bo posredno izvrševalo oblast« (Kaučič 1996, 24). Takšen način izvrševanja suverenosti ljudstva je »Temeljni in daleč prevladujoč način normativnega in dejanskega uresničevanja načela ljudske suverenosti v vseh sodobnih demokracijah« (*ibidem*). V slovenski ustavi je načelo ljudske suverenosti določeno v 3. členu: »V Sloveniji ima oblast ljudstvo. Državljanke in državljani jo izvršujejo neposredno in z volitvami, po načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno« (Ustava RS). Tudi v Sloveniji se takšen način dopolnjuje z nekaterimi

neposrednimi oblikami demokracije oziroma izvrševanja ljudske suverenosti, kot je referendum in ljudska iniciativa, ki sta prav tako definirana v ustavi v 88. členu (zakonska iniciativa) in v 90. členu (zakonodajni referendum), (Ustava RS).

Poslanci lahko svoj mandat izvršujejo na dva različna načina, ki se razlikujeta glede na povezanost volivcev in poslancev, oziroma kot to imenuje Kaučič »vprašanje razmerja med mandatom (pooblastiteljem) in mandatarjem (pooblaščenecem)« (1996, 28), torej ali je pooblaščenec oziroma poslanec neposredno vezan na stališča in navodila svojih volivcev ali pa ta povezava ne obstaja in je v celoti neodvisen. Govorimo o t.i. imperativnem in reprezentativnem mandatu. Osredotočil se bom le na reprezentativni mandat, ki je v veljavi v Republiki Sloveniji in je kot takšen zapisan tudi v Ustavi: »Poslanci so predstavniki vsega ljudstva in niso vezani na kakršnakoli navodila« (Ustava RS, 82. člen).

Kaučič piše, da reprezentativni mandat »izhaja iz načela o enotni in nedeljivi suverenosti naroda, po katerem izvoljeni člani predstavniškega telesa ne predstavljajo posameznih volivcev, ki so jih izvolili, niti volilne enote, v kateri so bili izvoljeni, pač pa ljudstvo kot celoto« (Kaučič 1996, 29–30), torej vsak poslanec, ne glede na to, da je bil izvoljen s strani določene skupine ljudi le v določeni volilni enoti, vedno predstavlja celotno volilno telo, ki je kot tako nedeljivo in kot celota tudi izvršuje svojo suverenost, ki je enako nedeljiva. Kaučič predstavlja tudi anomalijo reprezentativnega mandata, ki jo vidi v strankah, ki so postale neizogiben del reprezentativne demokracije. Tako, kot pravi, »Politične stranke nadzorujejo in usmerjajo del poslancev, zato poslanci niso več vezani na volivce (kot pri imperativnem mandatu) niti niso dejansko neodvisni (kakor bi morali biti po reprezentativnem mandatu)« (Kaučič 1996, 30) in takšen mandat poimenuje strankarski ali partijski mandat. Kot sem že omenil, je takšna neodvisnost poslancev zapisana tudi v ustavi, Kaučič pa govori o tem, da je to, v Ustavi zapisano pravilo, vezano na pravno in ne na politično neodvisnost (Kaučič 1996, 32). Politično so poslanci še vedno odvisni od svoje politične stranke, ki jih podpira v volilni kampanji, kjer je podpora politične stranke bolj ali manj nepogrešljiva, saj je izvolitev brez podpore stranke veliko manj verjetna, na drugi strani pa seveda obstaja tudi politična odvisnost poslanca od svojih volivcev, ne sicer neposredno, ampak posredno ob kandidaturi v naslednjem mandatu, saj če se poslanec

oddalji od tistih, ki so ga izvolili, obstaja velika verjetnost, da na naslednjih volitvah ne bo zbral dovolj glasov za izvolitev.

2.3 SPREMEMBE V SLOVENSKEM POLITIČNEM PROSTORU

V Sloveniji smo do sedaj z vsako novo vlado dobili nov zakon o vladi, ki je po svoje urejal število resorjev in njihove pristojnosti. Zaradi boljše organiziranosti in nadzora nad izvršno oblastjo Državni zbor ustanavlja delovna telesa, ki kar najbolje pokrivajo delovanje vlade. Nekatera delovna telesa se ukinjajo, druga ustanavljajo in tretja (ra)združujejo.

Konfliktna narava parlamentov, včasih nejasni postopki, občutek privilegiranosti poslancev so skozi leta vplivali na precej nizko priljubljenost Državnega zbora v očeh javnosti. Morda je bil prehod iz enostrankarskega sistema v večstrankarski precej šokanten za ljudi, ki so bili navajeni enotnosti v predstavniškem domu (takrat skupščina) in tudi enotnega dvigovanja rok oz. glasovanja. Moje mnenje pa je, da je razlog za nizek ugled nerazvita politična kultura tako s strani poslancev kot državljanov. Poslanci se pogosto zapletajo v osebna obračunavanja in s tem delujejo v očeh javnosti neprofesionalni. Znani so ekscesi z bananami in zmerjanje ostalih poslancev z opicami, ali pa afera, ko je poslanec tepel drugega poslanca z dnevnim časopisom.

V Sloveniji imamo precej stabilen politični sistem v smislu obstojnosti. Ni neke očitne zunanje nevarnosti, ki bi želela spremeniti ali uničiti naš sistem s (političnim) nasiljem, čeprav imamo odprta vprašanja praktično z vsemi sosedami. S Hrvaško imamo na določenih območjih problem določitve meje, z Italijo veliko ideoloških vprašanj v zvezi z vojnimi in povojnimi delovanjem zmagovalcev in poražencev na obeh straneh, odprto je tudi vprašanje spoštovanja pravic slovenskih zamejcev. Podoben konflikt imamo z Avstrijo, kjer so vpleteni še Lipicanci, očitno ponos obeh držav. V svojem delovanju in političnem življenju pa nismo imuni na pritiske, priporočila, direktive in uredbe s strani Evropske unije. Vse te relacije ne potekajo v smislu grožnje našemu političnemu sistemu, ampak zgolj kažejo na vpetost države v mednarodne interakcije. Prav tako je v Sloveniji varno tudi

notranje okolje sistema, saj ni nekih izrazitih nedemokratskih skupin, ki bi želele odpraviti oz. uničiti obstoječi politični sistem.

Državnozborske in predsedniške volitve so bile vedno na vsake štiri oz. pet let, kar kaže na dokaj stabilno vladanje. Od osamosvojitve dalje smo imeli šest predsednikov vlade, ki so se menjavali tudi med mandatom, torej prišlo je do sprememb v koalicijskih razmerjih. Tudi pod vodstvom istega mandatarja so se vladne koalicije spreminjale, vendar so potekale po zakonskih in poslovnih pravilih ter s konsenzom strank in predsednika države, da ne potrebujemo predčasnih volitev. Glede na to, da imamo večstrankarski sistem ter precejšnje število strank v vsakem dosedanem sklicu parlamenta, imamo razmeroma malo strankarskih rošad, kar je verjetno posledica že zgoraj omenjene razdeljenosti slovenskega političnega prostora na t.i. leve in desne. Spričo teh podatkov lahko zaključimo, da obstojnost slovenskega političnega sistema ni ogrožena.

Za Slovenijo lahko v splošnem rečemo, da izpolnjuje vse formalne pogoje demokratičnosti in jo lahko označimo kot konsolidirano demokracijo. Z Ustavo in zakoni je državljanom zagotovljena pravna in socialna varnost ter demokratičnost države. Osnovni mehanizmi za zagotavljanje demokratične kompetitivnosti in svobodne izbire kandidatov, kot so volitve in z njimi povezani postopki, funkcionirajo korektno. Določen problem predstavlja nizka zastopanost žensk v javnem življenju in ustvarjanja razmer, ki bi jih spodbujale k večjemu angažiranju.

Zaupanje državljanov v državne institucije je prenizko. Konfliktna narava parlamenta in včasih burne ter ne najbolj kulturne razprave nižajo ugled Državnega zbora, vendar menim, da se bo z nadaljnjim razvojem parlamentarizma in politične kulture (tako s strani poslancev, kot državljanov) ta zvišal. Bolj problematično je stanje na področju sodstva. Slovensko sodstvo je bilo v bivšem nedemokratskem režimu sredstvo za njegovo utrjevanje. Pri svojem delu ni bilo samostojno, ampak podaljšana roka režimske politike, zato nekateri avtorji opozarjajo, da je problem slovenskega sodstva v dejstvu, da ni doživelo korenite reforme in da se ohranjajo stari vzorci delovanja. Prav tako so problematične pomanjkljivosti glede organiziranosti in kompetentnosti državne uprave ter

upravljanje z javnimi financami. Ni nam še uspelo odstraniti nekaterih praks iz komunizma, ki so za demokratične države nesprejemljive: politično kadrovanje brez upoštevanja kompetentnosti, neupoštevanje institucionalne avtonomije oz. politično odvisne državne uprave in pomanjkanje javne odgovornosti (Tomšič 2002, 236).

2.4 FUNKCIJE POLITIČNE STRANKE

Pravica do političnega združevanja je ena izmed temeljnih pravic v demokratičnih političnih sistemih, ki omogoča posameznikom, da skozi kolektivno akcijo javno izražajo svoja politična stališča. Ena izmed oblik političnega združevanja so tudi politične stranke, ki pa se od drugih razlikujejo predvsem po tem, da so edine organizacije, ki tekmujejo v politični areni. Tekmovanje se izraža v zajemanju čim večjega števila podpornikov in s tem v pridobivanju čim večjega števila volilnih glasov na lokalnih ali parlamentarnih volitvah, kjer za predstavnike ljudstva na državni ali občinski ravni predlagajo svoje člane oz. pripadnike. Vendar pa funkcije strank naj ne bi zajemale le strukturiranje volilnih glasov in rekrutiranje posameznikov za javne funkcije, ampak naj bi bile s kopičenjem in združevanjem različnih interesov skozi informiranje, mobilizacijo in vključevanjem množice državljanov dejavne tudi socializacijsko. Seveda govorimo o funkcijah uveljavljenih političnih strank, kar pa mlade, novoustanovljene stranke v svojem začetku še niso. Njihov glavni namen je predvsem pridobivanje kar največ simpatizerjev na podlagi skupne ideje.

Politične stranke opravljajo v državi in družbi več funkcij. A. Bibič (1997, 133–135) je izpostavil štiri najpomembnejše:

➤ Funkcija v volilnem procesu

Ta funkcija jim omogoča sodelovanje pri določanju pravnih okvirov za volitve, oziroma pri oblikovanju volilnih sistemov in poseganje v posamezne faze volilnega procesa. Volilni proces je za stranke zelo pomemben, ker si na podlagi volilnih rezultatov stranke razdelijo sedeže v parlamentu in pridejo na oblast ali sodelujejo pri sestavi vlade. Volilni proces

vsebuje še dva pomembna elementa, in sicer proces selekcije kandidatov in financiranje ter izvedba volilne kampanje.

➤ **Rekrutacija in selekcija političnih ali drugih elit**

Ta funkcija se nanaša na vlogo, ki jo imajo politične stranke pri izboru kandidatov za javne funkcije in druge politično pomembne položaje. Skozi to funkcijo se izvaja selekcija kandidatov za parlament, vlado, ministrstva, vojsko in sodstvo. Stranke prav tako igrajo pomembno vlogo pri izbiri personala v gospodarstvu, kulturi, množičnih medijih, na univerzah in v diplomaciji. Zaradi tega lahko prihaja do nelegitimne penetracije političnih strank v civilno družbo, kar se izkaže v obliki patronaže, partitokracije, sistema plena.

➤ **Programska in socializacijska funkcija**

Bibič meni, da je oblikovanje programskih političnih ciljev ostala ena izmed bistvenih nalog političnih strank tudi potem, ko so tradicionalne ideološke delitve izgubile svoj pomen. Preizkušnjo časa bodo uspele preživeti le tiste stranke, ki bodo bolj sposobne videti in opredeliti nove cilje, ki ne bodo osredotočeni zgolj na kratkoročni boj za oblast. S programsko funkcijo je povezana socializacijska funkcija strank, ki se nanaša na oblikovanje politične volje ljudstva.

➤ **Funkcija oblikovanja in izvrševanja vladne oblasti in nadzora nad njo**

Za parlamentarne demokracije je značilno, da stranke na podlagi volilnih glasov sodelujejo pri oblikovanju vlade, ki je lahko vlada ene stranke ali pa koalicija večih strank. Nekateri avtorji menijo, da je ključna naloga stranke, da vlada in prevzame odgovornost za vladanje. Poleg volilnih glasov so pri oblikovanju vlade in vladanju pomembni tudi sposobnost za sklepanje kompromisov oziroma konsenza, še posebej pri oblikovanju koalicije, voditeljskih sposobnosti predsednika vlade, modrosti strankarskih in drugih političnih elit. Naloge političnih strank zajemajo tudi kontrolno funkcijo, ki jo opravlja predvsem opozicija. Ta funkcija, ki predstavlja eno od temeljnih institucij parlamentarne demokracije, se izvaja v obliki kritike, podajanja programskih in personalnih alternativ.

Poleg naštetega, opravljajo politične stranke še funkcijo agregacije interesov civilne družbe in drugih interesov, integracijo in mobilizacijo množice državljanov, oblikovanje in izvajanje kolektivnih ciljev družbe ter povezovanje med vladajočimi in vladanimi (Fink Hafner 2001, 18).

2.5 VRSTE POLITIČNIH STRANK

Politične stranke se med seboj zelo razlikujejo, kar je rezultat značilnosti družbe, v kateri delujejo (nivoja ekonomske razvitosti, kulturnega in političnega karakterja, razredne, rasne, religiozne in nacionalne sestave), in je rezultat različnih usmeritev strank samih. Zato se med seboj zelo razlikujejo politične stranke, ki delujejo v istih ali različnih družbah, hkrati pa obstajajo podobne stranke, ki delujejo v različnih družbah.

Duverger razlikuje štiri vrste strank oziroma štiri osnovne elemente, iz katerih so stranke lahko sestavljene:

- a) Caucus (strankarski odbor). Caucus je najstarejša oblika strankarske organizacije, ki je prevladoval v zakonodajnih telesih pred demokratizacijo in v njeni zgodnji fazi. Sestavlja ga majhno število članov in nima želje po širitvi. Člani takih odborov oziroma klubov so pripadali politični eliti oziroma so bili lokalni ugledneži in pomembneži. Organizacija caucusov je bila precej ohlapna, ohranjala se je zaradi želje, da bi prevzeli vladni položaj.
- b) Branža. Struktura branžne organizacije se od caucusa razlikuje predvsem po tem, da je bolj odprta (skuša pridobiti čim več članov) in da je bolj centralizirana. Apel na množice je bil v interesu vodstva zato, ker so te potencialni vir članstva, financiranja stranke in volivcev. Branžne organizacije so bile izvorno organizacijske oblike strankarskega organiziranja delavskega razreda in so bile ideološko bolj zasnovane kot caucusi.
- c) Celica. Celice se tako kot caucusi in v nasprotju z branžami bolj osredotočajo na kvaliteto svojih članov kot pa na število. Kot organizacijske enote strank so bile celice zasnovane na principu delovnega mesta. To delovno mesto je bilo največkrat v tovarnah. Če so bile branže izum socializma, za celice velja, da so izum komunizma. Tretja internacionala je celico celo predpisala kot obliko političnega organiziranja

vseh komunističnih strank (leta 1924). Celice so po številu članov majhne in visoko centralizirane organizacije.

- d) Milica. Kot organizacijska oblika se je razvila v času fašizma. Milica v marsičem spominja na privatno vojsko, čeprav je članstvo civilno. Pripadniki se urijo po vojaških metodah, nosijo uniforme in so pripravljeni na vojaški spopad. Strankarska struktura je zgrajena piramidalno iz zelo majhnih skupin. Milica je še bolj kot celica oddaljena od volilnega procesa in volilnih dejavnosti oziroma gre pri njej za obliko antisistemskega delovanja (Ware, 1996, 95–97; Fink Hafner 2001, 63–67).

Pri proučevanju tipov političnih strank se pojavlja več različnih klasifikacij, vendar so, zgodovinsko gledano, najpomembnejši naslednji tipi političnih strank: kadrovske stranke, množične stranke, ljudske oziroma catch-all stranke in kartelne stranke. V zadnjih letih pa se v Evropi pojavljajo tudi t.i. medijske stranke. Zanje je značilno, da poteka komuniciranje z volivci neposredno prek množičnih medijev in da je pri njih pomemben predvsem zasebni kapital.

Kadrovske stranke so interno oblikovane stranke (nastale v parlamentu), ki so se razvile v 19. stoletju. Za njih je bila značilna velika stopnja decentralizacije in ohlapna ideologija. Največ jim je pomenila kakovost članov, ki so bili največkrat lokalni veljaki in znane osebnosti in so bili v stranko povezani prek relativno ohlapne organizacijske mreže. Predstavljali so ključni vir financiranja kadrovske stranke, ki niso imele uveljavljenega sistema plačevanja članarin.

Množične stranke so težile k čim večjemu številu članstva, zato niso imele posebnih pogojev za vstop. Nastale so po razširitvi demokratičnih pravic na prehodu iz 19. v 20. stoletje, ko je bila dana možnost politične udeležbe širšemu delu družbe. Množične stranke so uvedle novo obliko financiranja – članarine, zato je bilo število članov toliko bolj pomembno. Stranke so svoje člane tudi izobraževale in pripravljale na možnost delovanja v vladi in državni upravi. Značilnost množičnih strank je, da so bile eksterno (zunaj parlamenta) oblikovane in da so se vanje lahko včlanile druge organizacije (sindikati). Relativno pomembna je bila strankarska disciplina in ideologija. Na začetku so bile to

socialistične stranke, kasneje pa tudi druge. Vendar se je po II. svetovni vojni že začel vzpon novega tipa strank – ljudskih strank.

Ljudske oziroma catch-all stranke so nastale na začetku šestdesetih let 20. stoletja. Zmanjšale so pomen ideologije in skušale apelirati na čim večji krog volivcev. Svoj poziv in usmerjenost z enega samega dela družbe so usmerile v vse smeri in k volivcem, ki ideološko niso bili vezani na točno določeno stranko. Te stranke so torej res postale ljudske stranke, ki so nagovarjale vse dele družbe in so bile pripravljene med temi deli družbe na eni strani in državo na drugi posredovati, da bi na volitvah prejele več glasov. Ljudske stranke so se financirale iz članarine ter prispevkov pravnih in fizičnih oseb, njihova značilnost pa je bila tudi zmanjšanje vloge posameznih članov stranke.

Kartelne stranke so nastale v 80. letih prejšnjega stoletja. V 70. letih se ljudje niso več tako močno identificirali s strankami, prišlo je do upadanja članstva in posledično do zmanjšanja finančnih virov strank. Stroški strank pa so se predvsem zaradi dragih volilnih kampanj povečevali, zato so morale politične stranke vire za svoje delovanje poiskati drugje. »Ker stranke dejansko upravljajo državo (sprejemajo pravne akte), so si te vire zagotovile kar pri njej. Tako finančne (javne subvencije), kadrovske (plačevanje strokovnjakov in administrativnega osebja s strani države) kot medijske (priviligiran dostop do državnih televizij). To pomeni, da so si za svoje preživetje dodelile vire države. Ena izmed posledic je, da so stranke s tem postale del države« (Krašovec 2000, 9). Vodilne stranke pri zagotavljanju državnih virov nastopajo enotno in na tak način ustvarjajo kartel, v katerem si med seboj porazdeljujejo državne vire in zagotavljajo svoj obstoj, hkrati pa drugim strankam preprečujejo dostop do omenjenih virov (vstop v parlament).

Razvoj strank je torej potekal v smeri od civilne družbe k državi. Če so bile kadrovske in množične stranke še bolj na strani civilne družbe in so ljudske stranke predstavljale vezni člen med civilno družbo in državo, potem so se kartelne stranke pomaknile še bolj proti državi in dejansko postale del nje (Krašovec 2000, 5–12).

Ko govorimo o političnih strankah, se te večkrat uvršča v neke širše, t.i. strankarske družine. Stranke, ki so si ideološko in politično sorodne, torej pripadajo neki širši strankarski družini. K. von Beyme (1985, 23–24) opredeli deset družin strank, vendar obstajajo še nekatere druge.

- ◆ Liberalne stranke. So v konfliktu s starim režimom. Programi liberalnih strank poudarjajo predvsem človekove pravice, pluralizem, regionalizem ter praktične poti za izboljšanje institucionalne strukture družbe. Velik poudarek ja na izobraževalni politiki.
- ◆ Konzervativne stranke. So za ohranitev starega avtoritarnega monarhičnega režima. Običajno so nastale kot odgovor na izzive liberalizma in radikalizma. Za konzervativne stranke je bila vedno pomembna državna religija.
- ◆ Delavske stranke. So proti buržoaznemu sistemu.
- ◆ Agrarne stranke. So proti industrializaciji. Nastale so v redkih državah, predvsem manjših. Običajno so pozele le kratkotrajni uspeh, predvsem tam, kjer je bil katolicizem šibak. Vezale so se na vero, vendar so jih večino sčasoma posrkala konzervativna, liberalna in krščanska gibanja.
- ◆ Regionalne stranke. So proti centralističnemu sistemu. Pojav teh strank ni nujno odvisen od zmožnosti populacije, da govori lokalni jezik, niti ne sovпада s stopnjo identifikacije populacije z regijo ali procentom volivcev, ki so se rodili v tej regiji. Pomembni so socialni indikatorji, kot so religiozne tradicije, uniformnost etničnega področja, socialna in geografska distanca.
- ◆ Krščanske stranke. So proti sekularnemu sistemu. Večinoma so nastale kot reakcija na liberalno oziroma posvetno zakonodajo, ko so bili verniki prizadeti. Poudarjajo krščanske vrednote, ideologija pa temelji predvsem na papeških enciklikah. Krščanske stranke se samopojmujejo kot stranke centra in verjamejo, da bi se našla srednja pot med kapitalizmom in socializmom.
- ◆ Komunistične stranke. So proti socialdemokratom. V času prve svetovne vojne so se odcepile od socialističnih strank. Organizacija strank je tesno vezana na ideologijo. Značilnosti so ekskluzivnost, revolucionarnost in delavska participacija.

- ◆ Fašistične stranke. So proti demokratičnim sistemom. Pojavile so se v Italiji in Nemčiji, za te stranke je značilen pristanek na hierarhično organizacijo, posameznik naj le izvršuje program, v ideologiji in ciljih so antisistemske prvine.
- ◆ Protestne stranke. Predvsem gre za drobno buržoazijo, ki je proti birokratskemu sistemu države blaginje.
- ◆ Ekološka gibanja. So proti družbi, ki je orientirana samo na svojo rast. Značilna je težka umestljivost na levo-desni kontinuum. Nekatera gibanja so prerasla v stranke, druga pa ne.

Primerljive strankarske družine, kot jih opredeljuje Beyme, so se razvile tudi v Sloveniji. »Na prehodu v demokracijo so se v Sloveniji razvile politične stranke, ki s svojimi ideološkimi političnimi usmeritvami ustvarjajo mavrico ideološkopolitičnih družin strank, primerljivo z zgodovinsko nastalimi ideološkopolitičnimi mavricami v Zahodni Evropi, vendar brez izrazitih in stalnih ekstremov (ekstremno desnih ali ekstremno levih) kljub občasnim poskusom odkritega političnega strankarskega ekstremizma« (Fink Hafner 2001, 180).

3 MLADI IN POLITIČNE STRANKE

3.1 OPREDELITEV MLADOSTI IN MLADEGA ČLOVEKA

Pojma mladina in mladost sta tesno povezana med seboj, zato jih bom obravnaval skupaj. Pri iskanju univerzalne opredelitve za mladino, sem naletel na problem, ker enotne definicije ni. Opredelitev je namreč skoraj toliko kot je avtorjev, ki se ukvarjajo s področjem mladine. Raziskovalka s področja mladine Uletova (1996, 9–10) meni, da sta konceptualna nejasnost in neopredeljenost pojmov mladosti in mladine izraz dejanske razpršenosti družbenih skupin oziroma življenjske dobe, ki jo poskušamo zajeti z omenjenima pojmomoma. Predstavnika socialno-psihološke teorije Hall, ki je prvi vpeljal pojem mladina, je obdobje »adolescence« opredelil kot »obdobje v življenjskem ciklusu individua med 14. in 24. letom« (Bonča 1985, 1).

Opredelitev mladosti in mladega človeka pa se danes pri statističnih podatkih nanaša na starostno skupino od 15 do 29 let – to pomeni od dopolnjenih 15 do manj kot 30 let. Omejitev se ujema z opredelitvijo mladinskih organizacij, kakršno poznamo iz zakona o mladinskih svetih in razpisov Urada RS za mladino, kjer mladinsko organizacijo opredeljuje 70 % članstva in 70 % vodstva v starosti od 15 do 29 let. Z vidika vsebinske opredelitve mladosti kot obdobja, ki ni več otroštvo in predstavlja prehod do zrelosti in samostojnosti v vseh pogledih (ob koncu pride ekonomska zrelost), je za slovenske razmere ta starostna omejitev relativno ustrezna. Odvisnost od staršev, ki se kaže predvsem v obliki bivanja v istem gospodinjstvu, pa se sicer pogosto podaljšuje tudi v trideseta leta. Pojavu vse kasnejše osamosvojitve mladih sociologi pravijo podaljšana mladost.

3.2 MLADINSKA POLITIKA

Mladina naj ne bi bila manipulirani objekt politike kot je bila v nedemokratičnih družbah, ampak naj bi dejavno prispevala k družbenim spremembam. Položaj mladine in njena perspektiva ležita v rokah mladinske politike posamezne države in prav tako velja, da naj bi

tudi politične stranke izvajale svojo mladinsko politiko. V ta namen se znotraj politične stranke ustanovi mladinska organizacija, ki se ukvarja predvsem s tistimi temami, ki pritegnejo pozornost in zanimanje pri mladih generacijah. Vendar se mladi ne ukvarjajo samo s problemi, ki zadevajo njih, ampak imajo izoblikovana stališča tudi o drugih aktualnih družbenih vprašanjih, kar je zelo dobrodošlo, saj predstavljajo prihodnost stranke. Družba bi morala mlade spodbujati pri njihovem delovanju zato, da bi bili kar najhitreje usposobljeni za prevzemanje in udeleževanje družbenopolitičnih dolžnosti ter odgovornosti. In vlada bi morala podpirati svobodno in prostovoljno povezovanje ter organiziranje mladih v skladu z njihovimi lastnimi kulturnimi, političnimi, socialnimi, ekonomskimi, športnimi in drugimi interesi.

Evropsko sodelovanje pri mladinski politiki poskuša h kakovosti življenja mladih prispevati z instrumenti mladinske politike, večjim vključevanjem mladinske razsežnosti v politike sorodnih področij in medresorskim usklajevanjem.

Cilji mladinske politike in evropskega sodelovanja na tem področju so:

- večja družbena vključenost mladih in izboljševanje njihovih možnosti prehoda k samostojnosti, s čimer poskušamo odgovoriti na demografske izzive,
- izboljševanje življenjskih razmer v večkulturnih družbah s spodbujanjem medkulturnih spretnosti mladih,
- spodbujanje k spoštovanju človekovih pravic in vrednot, kot so strpnost, vzajemno spoštovanje, različnost, enakost in solidarnost ter boj proti vsem oblikam zapostavljanja,
- boljše počutje mladih, predvsem omogočanje zdravega življenja,
- spodbujanje kulturnega ustvarjanja in ustvarjalnosti mladih,
- podpora mladim pri usklajevanju dela, družine in zasebnega življenja, da se jim omogoči, da si ustvarijo družino, se izobražujejo ali usposablajo in delajo,
- izboljšanje družbenoekonomskih okoliščin, v katerih živijo mladi v ogroženem mestnem okolju in na podeželju.

Določene politike zelo vplivajo na mlade, še posebej vseživljenjsko izobraževanje, mobilnost, zaposlovanje in družbeno vključevanje, boj proti rasizmu in ksenofobiji in svobodno uveljavljanje državljanstva, zato je glavni cilj tega področja razviti medresorsko mladinsko politiko in tesno sodelovati z mladimi, ki so dejavni na tem področju in v mladinskih organizacijah.

Delo mladinskih organizacij v Sloveniji evalvira Urad republike Slovenije za mladino, ki kot osnovne namene mladinske politike našteva naslednje:

- povečanje participacije mladih,
- vzpostavitev in povezovanje referenčnih socialnih mrež, ki so pomembne za mlade v lokalnem okolju,
- motivacija za večjo kakovost procesa odraščanja,
- razvoj načel solidarnosti, strpnosti, sodelovanja, medgeneracijskega povezovanja,
- vzpodbude za kritično misel, ustvarjalnost, refleksijo do aktualnih družbenih dejstev,
- vključevanje in motivacija pasivnih skupin mladih,
- integracija družbeno izključene in odklonske mladine,
- razvoj preventivnih in alternativnih oblik dela z mladimi.

V demokratični pluralni družbi se pojavlja simptom apolitičnosti mladine, ki k prihodnosti države nič kaj pozitivno ne pripomore. Vsaka politična stranka bi si morala prizadevati k večji politični aktivnosti mladih že zaradi povečevanja njene volilne baze. Še največ pozornosti bi politične stranke morale nameniti mladim volivcem, ki gredo prvič na volišča. Morali bi jih čimbolj informirati, vendar brez manipulacij, kar se rado dogaja (Sruk 1995, 198). Ob osamosvojitvi se je sprostil prostor na področju organizirane mladine, ki so ga mladi izkoristili z ustanovitvijo organizacij, kot so Zveza prijateljev mladine, Počitniška zveza Slovenije, Taborniška zveza Slovenije, z uvedbo večstrankarskega sistema pa so se začeli ustanavljati tudi podmladki različnih političnih strank.

3.3 POLITIČNA PARTECIPACIJA MLADIH

Politična participacija mladih postaja vedno bolj aktualna tema za raziskave predvsem iz dveh razlogov (Ule 1988, 79):

- ◆ političnost mladih kaže na razmerje med represijo in svobodo v družbi: med mladimi je največji odstotek izobraženih in dobro obveščenih oseb, zato je njihov odnos do političnih institucij in političnega sistema pomemben kazalec legitimnosti teh,
- ◆ med mladimi se najbolj očitno kažejo nove družbene težnje, se hitreje artikulirajo in prehajajo v družbena gibanja: tudi šibke spremembe v odnosu mladih do politike so lahko napoved bodočih sprememb v družbi.

Politična participacija mladih se danes razlikuje od politične participacije ostalih pripadnikov družbe, seveda pa tudi od politične participacije mladih pred nekaj desetletji. Na splošno pa velja, da je konvencionalna politična participacija povezana z življenjskim ciklusom. Tako naj bi v mladosti naraščala, dosegla svoj vrh v štiridesetih in petdesetih letih življenja, nato pa postopoma upadala. Mladi se ne začnejo ukvarjati s politiko, dokler ne dobijo zaposlitve in si ustvarijo dom in družino (Milbrath 1965, 133).

Politično zvestobo je nadomestilo instrumentalno presojanje političnih uspehov in stroškov ter ugodnosti za posameznika. Državljeni so bolj kritični in zahtevnejši ter manj zanesljivo podpirajo državo in politične institucije. Državljanov nič več ne povezuje tradicija, zaupanje, zvestoba ali občutje solidarnosti, pač pa račun in posameznikov interes. Duše prodajajo tistemu, ki jim ponuja največ, vse dokler ne dobijo še boljše ponudbe. Še več: v postmodernem in razdrobljenem svetu s postmodernimi in razdrobljenimi življenjskimi stili državljani nič več ne »kupujejo delnic« neke stranke, gibanja ali skupnosti, pač pa raje jemljejo koščke od tu in tam, kot jim to narekujejo hitro spreminjanje okoliščin ter njihovega razpoloženja (Kaase in Newton 1999, 50).

Odločilno vlogo pri tem igrajo množični mediji, saj jih posamezniki, posebno mladi, uporabljajo tako za zabavo kot tudi za politično in drugo informiranje.

Kot pomembno značilnost bi izpostavil občasno angažiranost mladih v politiki. Mladi se angažirajo le ob takšnih (napovedanih) ukrepih vlade, ki bi prizadela njih osebno, njihovo svobodo, varnost, pravice, ugodnosti. Večini se zdi, da jim ob vseh nalogah, ki jim jih prinaša sodobna družba (s tem mislim daljše izobraževanje, težje iskanje zaposlitve, težki pogoji za ekonomsko osamosvojitvev ...), ostane premalo časa in energije za aktivno ukvarjanje s politiki. Bolj kot v klasičnih oblikah politične participacije so zato aktivni v novih oblikah, kot so npr. nova družbena gibanja. Metka Kuhar (2004) ugotavlja, da so mladi pogosto na čelu okoljevarstvenih, mirovniških, gejevskih, lezbičnih in podobnih družbenih gibanj. Vedno bolj odmevni so potrošniški bojkoti, ki jih organizirajo mladi in so posebej popularni v nordijskih državah. Niso pa jim neznane niti lokalne oblike družbenega delovanja, npr. prostovoljstvo.

Kljub vsemu še vedno obstaja trend nezanimanja mladih za politiko. Upadanje politične participacije mladih ni problematično samo v Sloveniji, ampak tudi v drugih državah Evropske unije. Tako je Evropska komisija leta 2001 izdala belo knjigo Nove spodbude za evropsko mladino, kjer je kot prednostni cilj evropskih in nacionalnih mladinskih politik opredeljena participacija mladih v javnem življenju. Leta 2003 so izdali še Evropsko listino o participaciji mladih v lokalnem in regionalnem življenju. To »po eni strani izraža naraščajočo »živčnost« zaradi neaktivnega državljanstva mladih; po drugi strani pa je dokaz, da vodilni politiki na evropski ravni slutijo, da je udeležba mladih odločilnega pomena v procesih demokratizacije in integracije držav v Evropi. Tako zaželena nova Evropa se zdi uresničljiva le s participacijo nove generacije evropskih državljanov« (Kuhar 2004).

3.4 MLADINSKI SVET SLOVENIJE

Mladinski svet Slovenije (MSS) je krovna organizacija mladinskih organizacij, ki delujejo na nacionalnem nivoju, imajo prostovoljno članstvo in demokratično strukturo. Ustanovljen je bil leta 1990, ko je njegovo ustanovno listino podpisalo 17 mladinskih organizacij. MSS

združuje organizacije z različnimi interesnimi, nazorskimi ali političnimi usmeritvami in je kot tak edina reprezentativna nacionalna organizacija za mladino. Kot nacionalni mladinski svet je MSS tudi član Evropskega mladinskega foruma (European youth forum) – evropske krovne organizacije.

MMS je definiran v zakonu o mladinskih svetih, in sicer takole: je pravna oseba zasebnega prava s pravicami, obveznostmi in odgovornostmi, ki jih določata zakon in temeljni akt. MMS v skladu s temeljnim aktom: - izvaja dejavnosti s področja socialne politike otrok in mladine, vzgoje in izobraževanja, prostočasnih dejavnosti, kulture, javnega obveščanja in mednarodnega sodelovanja; - zagotavlja pogoje za delovanje in razvoj interesnih oblik združevanja mladih; - omogoča sodelovanje mladih pri sprejemanju zakonskih in drugih predpisov, ki vplivajo na življenje in delo mladih; - opravlja druge naloge za uveljavljanje interesov mladih, opredeljenih s temeljnim aktom. V MMS se združujejo društva, zveze društev in mladinske organizacije v političnih strankah, registrirane po določbah zakona, ki ureja politične stranke, različnih družbenih, nazorskih in političnih usmeritev, ki opravljajo javno koristne dejavnosti za otroke in mladino, in ki imajo najmanj 70% članstva in 70% članov vodstva v starosti od 15 do 29 let. Združevanje v MMS temelji na načelih svobodnega združevanja, enakopravnosti in vzajemnega spoštovanja avtonomnosti vsake organizacije (Uradni list RS, 70/00).

Glavni namen Mladinskega sveta Slovenije je prispevati k vzpostavitvi okolja, ki bo mladim omogočil razvoj v odraslega posameznika, da bo sposoben in pripravljen sooblikovati našo prihodnost. Želi, da so mladi kot posamezniki in člani družbe: avtonomni, sposobni odločati in upravljati svoje življenje; solidarni, dejavno skrbijo zase in za druge; odgovorni, sposobni prevzemati posledice svojih odločitev; angažirani, poskušajo živeti v skladu s svojimi vrednotami in podpirajo ideale, ki se jim zdijo pomembni.

MSS predstavlja in zastopa mladinske organizacije doma in v tujini, spodbuja razvoj prostovoljnega organiziranja mladih ter si prizadeva krepiti dejavnost mladinskih organizacij, ne glede na njihove različne interesne, nazorske ali politične usmeritve. Želijo spodbuditi razvoj mladinskih organizacij kot instrumenta za aktivno udeležbo mladih v

javnem življenju na vseh nivojih: lokalnem, regionalnem, nacionalnem in mednarodnem. S tem bi radi omogočili mladim sodelovanje pri sprejemanju zakonskih predpisov, ki vplivajo na naše življenje in delo.

Zakon o mladinskih svetih (Uradni list RS, 70/00) nalaga vladi, ministrstvom in drugim državnim organom, da morajo pred določanjem predlogov zakonov in drugih predpisov, ki neposredno vplivajo na življenje in delo mladih, o tem obvestiti Mladinski svet Slovenije. Kljub temu pa se to določilo seveda ne uresničuje brez naše lastne angažiranosti.

MMS je pomembna institucija za mladino, saj so vanj včlanjene vse organizacije, od zveze študentskih klubov do podeželske mladine, od zveze tabornikov do katoliških skavtov. In ker ima MMS zelo pomembno vlogo pri oblikovanju slovenske mladinske politike, ni presenetljivo, da kar tretjino njegovih članic sestavljajo podmladki političnih strank.

4 PODMLADEK POLITIČNIH STRANK

Pojem podmladek politične stranke je zelo težko definirati, saj se tukaj prepletata dve pomembni dejstvi. Prepletajo se lastnosti interesnih skupin – organizacij in političnih strank.

Podmladek ni politična stranka, saj je njena temeljna prvina strank sodelovanje na volitvah s ciljem zmagati. Podmladek stranke pa ne sodeluje na volitvah za pridobivanje glasov volivcev, ne nastopa v strankarski in parlamentarni areni, ampak je samo neka vrsta interesne organizacije znotraj politične stranke, ki na nek specifičen način promovira politično stranko. Torej lahko razberemo, da podmladek stranke ni politična stranka, saj mu manjkajo ključne prvine, ki določajo politično stranko (boj za oblast ...). Podmladek stranke lahko definiramo kot neko vrsto interesne skupine, saj se interesne skupine medsebojno razlikujejo po notranji organizaciji, načinu delovanja, virih financiranja, podporni bazi. Pri podmladku stranke je glavna podporna baza matična politična stranka, saj lahko podmladek svoje interese najbolj učinkovito izraža preko matične politične stranke in preko stranke vpliva na politične odločevalce (Novak 2005, 35–36).

Pri podmladku politične stranke gre za prostovoljno interesno organizacijo znotraj matične politične stranke. Podmladek samostojno določa svojo politiko – pri tem se opira na politiko, ki jo izvaja matična stranka – in enakopravno sodeluje pri oblikovanju politike matične stranke. Podmladek ima tudi pravico do ločenega mnenja (zelo nazoren primer te trditve je primer Mladega foruma SD glede politike vključevanja v NATO, kjer se je podmladek zoperstavili politiki svoje matične stranke SD in nasprotoval vstopu v NATO). Pri podaji te definicije sem se oprl na statut Mladega foruma SD, kjer je podana naslednja definicija podmladka stranke na državni ravni: »Mladi forum SD je avtonomna mladinska organizacija in gibanje, ki deluje v okviru Združene liste socialnih demokratov. Mladi forum SD samostojno določa svojo politiko in enakopravno sodeluje pri oblikovanju politike SD. Ima pravico do ločenega mnenja. Sklepi SD, ki so v nasprotju z njegovo politiko, Mladega foruma SD ne zavezujejo (Statut Mladega foruma SD Centrala I./1 2001).

Ko definiramo pojem podmladek politične stranke, moramo izhajati iz nalog in funkcij, ki jih podmladek opravlja v družbi. Značilnost političnih podmladkov je namreč, da se v njihovi vsebini prepletajo značilnosti političnih strank, prav tako pa tudi interesnih skupin. Toda ne moremo jih popolnoma enačiti niti s politično stranko niti z interesnimi skupinami. Osnovni cilj političnih strank je namreč boj za oblast, oziroma zmaga v volilni areni, podmladki pa ne sledijo temu cilju, saj ne nastopajo samostojno v strankarski in parlamentarni areni. So neke vrste interesna organizacija znotraj matične stranke, ki združuje mlade ponavadi stare od 15. do 32. leta.

Ker je definicij podmladka politične stranke veliko, se bom sam opiral na Novakovo (2005, 36) opredelitev: »Pri podmladku politične stranke gre za prostovoljno interesno organizacijo znotraj matične politične stranke. Podmladek samostojno določa svojo politiko – pri tem se opira na politiko, ki jo izvaja matična stranka – in enakopravno sodeluje pri oblikovanju politike matične stranke. Podmladek ima tudi pravico do ločenega mnenja.«

4.1 POLITIČNA STRANKA ZARES – NOVA POLITIKA

Zares, ki je danes tretja največja politična stranka v državi, je bil formalno ustanovljen pred tremi leti. Njegov vzpon se danes morda zdi premočrten in samoumeven, a na začetku je bilo precej drugače. Nova politika kot geslo nove stranke je bila videti precej utopična ideja, model vladanja, kakršnega je vpeljala Janševa vlada, pa se je zdel trden in še nekaj časa nepremagljiv. A kaže, da je stranka Zares stopila na slovensko politično prizorišče ravno pravi čas.

Marca 2007 je bilo sprva ustanovljeno društvo, ki je pod geslom nove politike združevalo »odpadnike« iz takrat že precej razsute LDS in ljudi, ki se dotlej niso ukvarjali s politiko. Prve je vanj prignalo razpadanje čedalje bolj sprte liberalne demokracije, vodilne opozicijske stranke, ki se v novi vlogi nikakor ni znašla. Druge pa je v bistvu pripeljala vlada, pravzaprav vladavina Janeza Janše. Njen vpliv se je namreč po dveh letih mandata zavlekel že v tako rekoč vse segmente družbe; politika je postala pomemben dejavnik za

področja, kjer načeloma nima kaj iskati, in za ljudi, ki se jim je vse dotlej zdelo, da se jih sploh ne tiče. Začetek pomladi leta 2008 je bil čas, ko je nastal preobrat v javnem mnenju, kar so lepo zaznale javnomnenjske ankete. Bil je tudi čas, ko so se mediji po dveletnem krču znova začeli oglašati z bolj kritičnimi toni in ko je tudi civilna družba pretrgala molk.

Nakopičeno nezadovoljstvo je terjalo svoj glas, ki pa ga tedanja opozicija ni mogla dati. Socialni demokrati so se šele začeli poslavljati od partnerstva z vlado (pravzaprav so jih začeli odslavljati), liberalni demokrati so se še vedno ukvarjali predvsem sami s seboj. Društvo Zares se je torej pojavilo ob pravem času na pravem kraju. Premoglo pa je tudi toliko modrosti, da niso takoj hiteli z ustanavljanjem stranke, saj to vendarle zahteva precejšen organizacijski napor, razvitje mreže, dobro prediskutirano in usklajeno programsko zasnovo.

Tako je stranka, ustanovljena le šest mesecev kasneje, postala velika uspešnica. Po prestopu sedmih poslancev državnega zbora iz LDS v novo poslansko skupino, je dobila status parlamentarne stranke in to je odpravilo ali pa vsaj olajšalo nekatere institucionalne ovire, pa tudi že takoj na začetku stranki dalo večjo težo. Ko je bila oktobra 2007 formalno ustanovljena in kot parlamentarna stranka uvrščena tudi v javnomnenjske ankete, je takoj zasedla tretje mesto in na njem ostala vse do volitev.

Nekateri opozarjajo, da je še vedno pred vsakimi volitvami nastala kakšna stranka in zajela del volilnega telesa, ki se ni prepoznal v dotedanjih parlamentarnih strankah, in prišla v parlament, denimo Stranka Mladih ali Nova Slovenija. A pokazalo se je, da take stranke navadno niso dolgega veka: Stranka Mladih je ugasnila po enem mandatu, Nova Slovenija po dveh. V tem pogledu bi se torej lahko spraševali tudi o Zaresu in njegovem »roku trajanja«. V resnici pa perspektiva katere koli parlamentarne stranke ni v prav tesni zvezi s tem, kako dolgo že obstaja, ampak je bolj povezana s tem, kako ravna v parlamentu, koliko se zna prilagoditi razmeram in koliko se ravna po svojih deklariranih načelih.

Geslo »nove politike«, ki ga je prevzela stranka Zares, drugačne politike ali celo antipolitike, je v tem pogledu kar zahtevno, saj hitro pripelje do tega, da za svojo

uresničitev zahteva prav takšno ravnanje, proti kakršnemu nastopa. Stranka Zares bo na političnem prizorišču obstala, če bo uspešno rešila problem, kako priti do nove politike, ne da bi pri tem zabredla na stara pota.

4.1.1 Združenje Zares, društvo Zares in politična stranka Zares – nova politika

Združenje Zares je bilo 9. marca 2007 ustanovljeno kot osnova za konstitucijo nove stranke. Ustanovila ga je skupina šestih nepovezanih poslancev in poslank, ki so izstopili iz največje opozicijske stranke LDS in njene poslanske skupine. Med njimi so Matej Lahovnik, Pavel Gantar, Davorin Terčon, Alojz Posedel, Majda Širca in Cveta Zalokar Oražem. Poslanska skupina nepovezanih poslancev je na predsednika državnega zbora Franceta Cukjatija naslovila prošnjo za ustanovitev poslanske skupine Zares – nova politika, kateri je bilo ugodeno in tako je nastala nova politična stranka Zares – nova politika (Zares – nova politika).

Predsednik Zares Gregor Golobič je na eni od proslav spomnil, da so bili mnogi skeptični, ali jim bo uspelo v nagnetenem prostoru, kjer politika ne uživa posebnega ugleda. *»Danes to obdobje lahko sklenemo z zadovoljstvom – poslej se lahko merimo z vsako slovensko politično stranko«*, je ocenil. Zares je v enem letu zares rasla, v tem času smo lahko videli veliko navdiha in vznesenosti. Od dobrih 400 ustanovnih članov oktobra 2007, ki so po Golobičevem, edini pravi *»botri Zaresa«*, do današnjih več kot 4.000 članic in članov. *»To je zagotovo največji prirastek, ki se je po letu 1990 zgodil v slovenski politiki«*.

Zares – nova politika (skrajšano Zares) je slovenska parlamentarna politična stranka, ki si prizadeva za novo politiko, nove vrednote ali oživitev pozabljenih in temelji na načelu odprte družbe. Med drugim se zavzema za odprt politični prostor, za aktivno politično udejstvovanje in aktivno državljanstvo. Stranka je pravna oseba s sedežem v Ljubljani. Deluje v Republiki Sloveniji, vključuje pa se tudi v mednarodne ustanove in asociacije političnih strank. Stranka, ustanovljena 6. oktobra 2007, želi vzpostaviti novo politično platformo in v politiki uveljaviti vrednote, kot so odprtost, odzivnost, vztrajnost,

potrpežljivost, samoomejevanje. Te vrednostne smernice stranke Zares je sicer kot predhodnik stranke Zares utirilo že Združenje za novo politiko – Zares. K stranki Zares – nova politika se je 8. decembra 2007 pripojila slovenska največja izvenparlamentarna politična stranka Aktivna Slovenija, s svojimi skoraj 2 tisoč člani (Zares – nova politika).

Združujemo se z namenom odpreti politični prostor za aktivno udeležbo državljanek in državljanov in sprožati razpravo o pomembnih vprašanjih skupne prihodnosti. Pri tem nas vodijo načela zavzemanja za odprto družbo, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic, državljanskih svoboščin, družbeni pravičnosti in etiki udeleženiosti; za novo, bolj občutljivo in odzivno politično prakso, ki razume državo kot samoomejujočega se moderatorja dogajanja v vključujoči družbi; za trajnostni razvoj, ki temelji na nenapisanem sporazumu o medgeneracijski pravičnosti in predpostavlja takšno razvojno politiko, ki upošteva predvsem dolgoročne potrebe ljudi, okolja in samega gospodarstva (Statut Zares – nova politika 2007).

Ob razglasitvi ustanovitve stranke, je njen predsednik povedal, da so se v novi stranki zbrali ljudje, posameznice in posamezniki z različnimi družbenimi in političnimi izkušnjami, nekateri že delujejo ali pa so delovali na različnih področjih političnega življenja, nekateri pa so prvič vstopili v politično organizacijo. Kljub različnosti in raznovrstnim življenjskim izkušnjam jih združujeta nezadovoljstvo nad stanjem in razmerami v slovenski družbi in državi. Če je nezadovoljstvo motiv za njihovo angažiranost, pa zgolj na takšnih temeljih ni mogoče graditi nove stranke in ne oblikovati nove politike! Verjamejo, da si Slovenija zasluži boljšo politiko, bolj transparentno urejanje javnih zadev, večje spoštovanje človekovih pravic in svoboščin, večje upoštevanje talentov in znanja pri ustvarjanju skupne blaginje, večjo odprtost in več svobode. Vodi jih tudi zavedanje, da morajo tako kot zase in za druge skrbeti tudi za naše okolje, za vse tisto, kar omogoča in ohranja življenje. V novo stranko se povezujejo zato, ker želijo in zmorejo več, kot je že narejenega.

Vrednote, na katerih temelji njihovo politično delovanje, izhajajo iz osnovnega liberalnega in svobodomiselnega okvira, kakor se je razvil v evropski politični tradiciji: svoboda, enakost, bratstvo. Toda hkrati, ko se umeščamo v okvir progresivne in demokratične

politične tradicije, tudi menijo, da je ta okvir danes premalo, da bi lahko oblikovali ustrezen politični program. Vrsta vprašanj, ki so že ali pa prihajajo na dnevni red javnega razpravljanja in politike, se v tej ali kakršni koli drugi politični tradiciji niso pojavila kot relevantna družbena vprašanja. Konzervativna tradicija je kot osnovno vodilo vzpostavila ohranjanje tradicionalnega načina življenja, pri čemer je na nova vprašanja reagirala z naslanjanjem na preizkušene vzorce vedenja iz preteklosti. Liberalna tradicija je kot osrednje vprašanje postavila problem svobode posameznika, ki je lahko omejena samo s svobodo drugega, postavila je vprašanje svobode »od« vsakršnega zatiranja in prisile, hkrati pa tedaj še niso bile opazne nekatere neželene posledice svobodnega gospodarskega delovanja, ko določene stroške prenaša v breme vseh. Pri tem imajo predvsem v mislih odnos do okolja, do narave in do drugih živih bitij, ki tvorijo našo življenjsko sfero. Zato v današnjem času svoboda ne more biti omejena samo s svobodo drugega, ampak tudi s spoznanjem, da je omejitveni dejavnik »prostega« ravnanja socio-biološki in naravni kontekst človeka. Svoboda delovanja ne more vključevati prostega razpolaganja in posledično uničevanja naravnih pogojev življenja (ekosistemov) in naravnih virov, saj s tem uničujemo tudi predpostavke človeškega življenja. Zato pomemben kriterij Zaresovega političnega delovanja niso samo razmere, v katerih ljudje uveljavljajo svojo svobodo, pač pa tudi omejitve, ki si jih morajo postaviti sami, da bi lahko zagotovili vzdržen razvoj tudi za generacije, ki prihajajo. »To je temelj nove politike«, trdijo v Zaresu. Najširše lahko njihove vrednote v politiki opredelijo s pojmom odprte družbe, ki jih povezuje v njihovih prizadevanjih.

Poslanska skupina ZARES v mandatu 2008 – 2012 šteje 9 poslancev, njen vodja je predsednik stranke Zares – nova politika Gregor Golobič (Zares – nova politika).

4.1.2 Temeljne programske usmeritve stranke Zares – nova politika

Osnovne programske usmeritve stranke Zares so, ob upoštevanju razvojnih izzivov s katerimi se sooča Slovenija, razčlenili v pet sklopov, v katerih so združene in povezane posamezne sektorske politike (Program politične stranke Zares – nova politika):

1. Za povečanje gospodarske konkurenčnosti in stabilnosti javnih financ na temelju trajnostnega razvoja.
2. Zares za ustvarjalnost, za znanje in znanstveno tehnološki razvoj.
3. Za odzivno socialno politiko in krepitev socialnega kapitala.
4. Za trajnostno upravljanje z naravnimi viri.
5. Za odgovorno javno politiko in upravljanje z državo.

4.1.3 Zares – nova politika v slovenskem političnem prostoru

Politični prostor je razdeljen na različne stranke, ki imajo svoje ideologije in cilje. Vendar so poimenovanja strank, kot so npr. liberalne, konservativne ali socialdemokratske stranke, pojmi 20. stoletja. Strankarske družine se ponavadi delijo in označujejo z desnico ali levico, oziroma koalicijo in opozicijo. Uveljavitev političnega pluralizma in priznanje načela delitve predstavniškega telesa na večino in manjšino (opozicijo) pomeni pridobitev v procesu politične modernizacije Slovenije. Dejstvo pa je, da je slovenski politični prostor še vedno tako razčlenjen, da nobena stranka ali celo dve večji stranki ne moreta oblikovati potrebne večine za odločanje – potrebna je torej koalicija več strank. Opozicija v parlamentu predstavlja tisti del političnega prostora, ki je odrinjen od oblasti. Gre za odnos med večino in manjšino, za odnos med zmagovalci in poraženci volitev v predstavniška telesa. V opozicijo so vključene stranke, ki jim ni uspelo, da bi postale članice koalicije. Opozicija so stranke, ki so v manjšini in nasprotujejo vrednotam in programskim ciljem strank v koaliciji oz. njihovem skupnemu koalicijskemu programu. Vendar pa se opozicijske stranke največkrat zelo razlikujejo, tako da ne oblikujejo skupnega programa. Razmerje med vlado in opozicijo ni vedno jasno, saj se tudi znotraj parlamentarne večine lahko pokaže nasprotovanje posameznim usmeritvam v skupnem vladnem programu ali ukrepom. Tudi znotraj koalicije se lahko oblikuje opozicija, ki jo predstavlja manjšina v koaliciji. Taka notranja opozicija je lahko za koalicijo velika nevarnost, saj daje priložnost opozicijskim strankam, da s pomočjo posameznih strank v koaliciji skušajo onemogočiti in deligitimizirati vlado, kar lahko privede do njenega padca.

Zares – nova politika je slovenska parlamentarna politična stranka, ki si prizadeva za novo

politiko, nove vrednote ali oživitve pozabljenih in temelji na načelu odprte družbe. Med drugim se zavzema za odprt politični prostor, za aktivno politično udejstvovanje in aktivno državljanstvo. Kot poudarjajo v Zares, nova stranka prinaša nove poglede in svežino in bo razburkala slovenske politične vode. Stranka Zares se je na volitvah 2008 usidrala kot tretja najmočnejša stranka v slovenskem političnem prostoru in kot taka vključila v slovensko koalicijsko. Predsedniki in predsednica koalicijskih strank, Borut Pahor (SD), Gregor Golobič (ZARES), Karl Erjavec (DeSUS) in Katarina Kresal (LDS), so novembra 2008, podpisali Koalicijski sporazum o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije za mandat 2008–2012. Kot je ob tem izpostavil predsednik stranke Zares – nova politika Gregor Golobič, je podpis koalicijske pogodbe pika na i odločitvi, ki je v stranki zorela dolgo časa, praktično od ustanovitve naprej. Mnenja je, da bo ekipa znala »izpolniti nemajhna pričakovanja ljudi, ki so jih izrekli na zadnjih volitvah. To je odgovornost in to odgovornost jemljemo nase«. Izrazil je tudi prepričanje, da bo koalicijska delala uspešno.

Slika 4.1: Izidi glasovanja na volitvah v državni zbor po kandidatnih listah

Izidi glasovanja po listah

Kandidatna lista	Število mandatov	Število glasov	Odstotek
SOCIALNI DEMOKRATI	29	320.248	30,45 %
SLOVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA - SDS	28	307.735	29,26 %
ZARES - NOVA POLITIKA	9	98.526	9,37 %
DeSUS - DEMOKRATIČNA STRANKA UPOKOJENCEV	7	78.353	7,45 %
SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA - SNS	5	56.832	5,40 %
SLS - SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA IN SMS - STRANKA MLADIH SLOVENIJE	5	54.809	5,21 %
LDS LIBERALNA DEMOKRACIJA SLOVENIJE	5	54.771	5,21 %
NOVA SLOVENIJA KRŠČANSKA LJUDSKA STRANKA		35.774	3,40 %
LIPA		19.068	1,81 %
LPR - LISTA ZA PRAVIČNOST IN RAZVOJ		5.897	0,56 %
ZELENI SLOVENIJE		5.367	0,51 %
KRŠČANSKO DEMOKRATSKA STRANKA		4.724	0,45 %
LISTA ZA ČISTO PITNO VODO		4.140	0,39 %
STRANKA SLOVENSKEGA NARODA (SSN)		2.629	0,25 %
ZELENA KOALICIJA: ZELENA STRANKA IN ZELENI PROGRES		2.230	0,21 %
NAPREJ SLOVENIJA - NPS		475	0,05 %
AKACIJE		249	0,02 %

Vir: Volitve v državni zbor (2008).

Stranka Zares je oktobra 2008 praznovala svoj prvi rojstni dan. Njen predsednik Gregor Golobič je ob tem ocenil, da se je stranka trdno zasedrila na slovenskem političnem zemljevidu, uspela prepričati mnogo ljudi in ima vse možnosti, da je »v naslednjih etapah

še uspešnejša«. Predsednik Zaresa je spomnil na razsvetljensko geslo: *Drzni si misliti s svojo glavo*, in zatrdil je, da so prav oni skozi stranko Zares pokazali, da si drznejo, da si upajo misliti, biti kritični in biti samokritični. Upali so si spregovoriti, izzvali so avtoritete, predvsem tiste, ki so se poskušale utemeljevati na sili, moči in grožnjah. Po letu dni ugotavlja, da so velik del teh sanj uresničili, velik del pa je ostal še neuresničen. Stranka Zares se je preoblikovala iz istoimenskega združenja, ki ga je ustanovilo nekaj nekdanjih poslancev LDS, na nedavnih parlamentarnih volitvah, pa je že prejela 9,37 % glasov volivcev in z devetimi poslanci postala tretja največja parlamentarna stranka v Sloveniji (Zares – nova politika).

4.2 PODMLADEK ZARES AKTIVNI

Ustanovitev podmladka je vsebinsko še dodatno poudarjala strankin organizacijski razvoj in preoblikovanje iz izključno generacijske stranke v smeri konkretnjšega pozicioniranja v strankarskem prostoru na podlagi zelene politike.

Podmladek je del skoraj vsake stranke v slovenskem političnem prostoru. Preko podmladka stranke krepijo svoje obstoječe članstvo in pritegujejo nove, predvsem mlade, članice in člane. Pogosto se že znotraj samega podmladka izoblikujejo osebe, ki so vredne zaupanja in na katere se lahko v prihodnje zanesemo. Podmladek nikakor ni samo valilnica bodočih politikov in državnikov, ampak je tudi odličen poligon za izoblikovanje zanimivih idej in projektov. Ponavadi so ti projekti vezani na tematiko, ki je najbolj blizu prav mlajši populaciji. Podmladek ima še eno pomembno nalogo, ki je pogosto prezrta ali zanemarjena. Opazovati mora in kritično ocenjevati delovanje »mame« stranke. To pomeni, da mora podmladek kot sestavni del stranke, ki zna na svoj specifičen način in s svežim pogledom opozarjati na napake, te pa podmladek in stranka odpravljata skupaj. Prav ta vloga podmladka je najtežja, saj zahteva ogromno volje in poguma, katerega pa Zares Aktivnim ne manjka.

Ustanovna konvencija Zaresovega podmladka, ki je v skladu s statutom stranke avtonomna

organizacija, je bila ustanovljena 26. januarja 2008 v Kamniku. Zares Aktivni (ZA) so avtonomna mladinska organizacija stranke Zares – nova politika. Članice in člani se združujejo v podmladek stranke Zares, da bi v njej in skozi njo izkoristili ustavno pravico do svobodnega združevanja in pravico do sodelovanja pri upravljanju javnih zadev. Vodijo jih načela zavzemanja za odprto družbo, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic, državljanskih svoboščin, neegalitarni družbeni pravičnosti in etiki udeležnosti; za novo, bolj občutljivo in odzivno politično prakso, ki razume državo kot samoomejujočega se moderatorja dogajanja v vključujoči družbi; za trajnostni razvoj, ki temelji na nenapisanem sporazumu o medgeneracijski pravičnosti in predpostavlja takšno razvojno politiko, ki upošteva predvsem ne kratkoročne potrebe ljudi in okolja. Za politiko nenasilja in miru, tržno gospodarstvo ter svobodo lastništva in podjetništva, za socialno laično državo, kulturno identiteto ter politiko enakih možnosti s preprečevanjem vseh vrst diskriminacij (Zares – nova politika).

4.2.1 Člani in organi podmladka Zares Aktivni

Članica ali član lahko v skladu s Statutom postane vsaka državljanica in državljan RS, pa tudi državljanica in državljan države članice EU, ki podpiše izpolnjeno pristopno izjavo, s katero sprejme statut in program Kluba mladih, do dopolnjenega 29. leta starosti. Pomembno je le, da ne sme biti članica ali član druge politične organizacije, registrirane v Republiki Sloveniji, razen stranke ZARES. Članstvo nastopi z vpisom v register članic in članov, ki se vodi na sedežu stranke ZARES.

Članica ali član ZA ima pravico (Statut podmladka Zares Aktivni):

- da sooblikuje in souresničuje politiko ZA,
- da je obveščena oziroma obveščen o delu Zares mladi in da od vodstva ZA dobi odgovore na postavljena vprašanja,
- da izraža svoje osebno mnenje v odnosu do vseh organov ZA,
- da voli in je voljen/a v organe ZA,
- da odstopi z voljene funkcije,
- da izstopi iz organizacije.

Članica ali član ZA ima dolžnost (Statut podmladka Zares Aktivni):

- da se ravna po statutu in programu ZA,
- da aktivno sodeluje v organih, v katere je bil/a izvoljen/a in uresničuje sklepe organov stranke,
- da plačuje članarino, kot to določa poseben pravilnik stranke ZARES,
- da s svojim ravnanjem uveljavlja temeljne vrednote ZA in s tem krepi njen ugled.

Stranka je organizirana na državni, pokrajinski in občinski ravni. Organe stranke lahko sestavljajo samo članice in člani ZA, razen če ta statut ne določa drugače. Mandat vseh organov traja dve leti, svojo funkcijo pa opravljajo do izvolitev novih organov.

Organi ZA na državni ravni so (Statut podmladka Zares Aktivni):

- konvencija,
- svet,
- predsednica oziroma predsednik,
- podpredsednica oziroma podpredsednik,
- sekretarka oziroma sekretar stranke,
- kolegij predsednice oziroma predsednik,
- nadzorna komisija,
- interesni oziroma programski odbori,
- programski svet ZA.

Konvencija je organ, ki ga sestavljajo vse članice in člani ZA. Sestaja se enkrat na dve leti. Sklicuje jo svet ZA na predlog predsednice oziroma predsednika. Sprejema statut in program ZA, dveletna poročila o delu predsednice oziroma predsednika Zares Aktivnih za pretekli leti in ostalih organov kolegija, vsaki dve leti voli predsednico oziroma predsednika, podpredsednico oziroma podpredsednika, sekretarko oziroma sekretarja, predsednico oz. predsednika sveta, nadzorno komisijo in 5 članic in članov kolegija predsednice oziroma predsednika. Sprejeme tudi poslovnik o svojem delu.

Najvišji organ med konvencijama je svet ZA, ki ga sestavljajo (Statut podmladka Zares Aktivni):

- predsednica oziroma predsednik sveta ZA,
- predsednica oziroma predsednik ZA,
- podpredsednica oziroma podpredsednik ZA,
- sekretarka oziroma sekretar ZA,
- predsednice oziroma predsedniki pokrajinskih odborov,
- do 3 predsednice oziroma predsedniki občinskih odborov ZA na pokrajino, ki štejejo najmanj 50 članov,
- članice in člani kolegija predsednice oziroma predsednika.

Svet sklicuje in vodi predsednica oziroma predsednik sveta ZA. Na sejo sveta lahko predsednica oziroma predsednik sveta povabi tudi druge udeležence, ki lahko prispevajo h kakovosti obravnave posameznega vprašanja. Na seje sveta ZA je vedno vabljen predsednica oziroma predsednik Nadzorne komisije, nima pa glasovalne pravice. Svet zaseda po potrebi, najmanj pa enkrat na šest mesecev. Če katerikoli organ ZA ali predsednica oziroma predsednik pokrajinskega odbora ali vsaj ena tretjina občinskih odborov ZA z glasovanjem na zboru članov občinskih odborov ZA, vključenih v pokrajinski odbor ZA, zahteva sklic sveta, ga mora predsednica oziroma predsednik sveta sklicati najkasneje v roku tridesetih dni od prejema zahteve.

Svet ZA (Statut podmladka Zares Aktivni):

- z večino glasov vseh članic in članov sveta sprejema spremembe statuta, ki so potrebne zaradi uskladitve z veljavno zakonodajo ali s pravili politične stranke ZARES, če take spremembe bistveno ne posegajo v vsebino statuta;
- obravnava delovanje organov ZA in jim lahko daje usmeritve za njihovo delo;
- odloča o koliziji med odločitvami različnih organov stranke na vseh ravneh organiziranosti, razen o odločitvah konvencije ZA;
- obravnava pobude članic in članov ter organov ZA;
- odloča o strukturnih, organizacijskih in ostalih zadevah ZA ter v zvezi s temi sprejema podrobnejše ureditve;

- sprejema finančni načrt in zaključni račun ZA;
- sprejema pravne akte, ki jih določa zakonodaja, stranka Zares in statut;
- ustanavlja delovna telesa ZA, določa njihovo sestavo, pristojnosti in mandate, imenuje njihove predsednice in predsednike;
- ustanavlja pravne osebe;
- vodi postopke volitev za vse organe na državni ravni organiziranosti;
- določa znak oziroma logotip stranke ZA;
- določa višino članarine za tekoče leto;
- izvršuje druga pooblastila, določena s tem statutom in sklepi konvencije.

Svet ZA lahko določi, da pred sprejemanjem posamezne odločitve pridobi mnenje članic in članov ZA, sklepčen pa je, če je prisotnih vsaj 1/3 vseh delegatk in delegatov.

Predsednico oziroma predsednika ZA volijo vse članice in člani ZA neposredno. V primeru odstopa predsednice oziroma predsednika do izvolitve nove predsednice oziroma novega predsednika njeno oziroma njegovo funkcijo opravlja podpredsednica oziroma podpredsednik, vendar največ za dobo šestih mesecev. Predsednica oziroma predsednik podmladka vodi ZA in ga predstavlja v javnosti, čeprav s tem ne sme kakorkoli vplivati na osebno mnenje posameznega člana ZA in izvršuje druga pooblastila, določena s statutom in sklepi konvencije ter sveta stranke (Statut podmladka Zares Aktivni).

Podpredsednica oziroma podpredsednik stranke izvršuje pooblastila, določena s tem statutom in navodili predsednika. V primeru predsednikove odsotnosti predstavlja stranko v javnosti podpredsednica oziroma podpredsednik. Podpredsednica oziroma podpredsednik organizira in izvaja aktivnosti ZA, skrbi za njeno usklajeno in koordinirano delovanje na vseh ravneh organiziranosti, skrbi za obveščanje članic in članov o njenem delu, ureja notranje-organizacijska vprašanja in koordinira kadrovske politike. Podpredsednico oziroma podpredsednika ZA volijo vse članice in člani ZA neposredno (Statut podmladka Zares Aktivni).

Sekretarka oziroma sekretarja stranke izvoli konvencija stranke. Sekretarjeve naloge pa so, da zastopa stranko v pravnem prometu in je odgovorna oziroma odgovoren za materialno in finančno poslovanje ZA, pripravlja letni finančni načrt in poročilo, zagotavlja strokovno, administrativno in organizacijsko podporo organom stranke na državni ravni organiziranosti in izvršuje druga pooblastila, določena s statutom in sklepi pristojnih organov stranke (Statut podmladka Zares Aktivni).

Kolegij predsednice oziroma predsednika je posvetovalni organ predsednice oziroma predsednika ZA. Poleg predsednice oziroma predsednika ZA ga sestavljajo tudi podpredsednica oziroma podpredsednik, sekretarka oziroma sekretar, predsednica oziroma predsednik sveta in pet izvoljenih članov. Te člane voli konvencija. Na sejo kolegija lahko predsednica oziroma predsednik povabi tudi druge udeležence, ki lahko prispevajo h kakovosti obravnave posameznega vprašanja. Kolegij predsednice oziroma predsednika pripravlja predloge za obravnavo na seji sveta ZA, sprejema nujna politična stališča in izjave v času med dvema sejama sveta ZA ter koordinira delo organov ZA na različnih ravneh organiziranosti (Statut podmladka Zares Aktivni).

Programski odbori so delovna telesa, ki jih ustanovi svet z namenom obravnave posameznih vsebinskih zadev, priprave ustreznih podlag in oblikovanje stališč za odločanje v organih stranke. Programski odbori imajo predsednice oziroma predsednike, ki jih imenuje svet ZA. Članice in člani programskih odborov so lahko vse osebe, ki za to izrazijo željo in jih vanj imenuje predsednica oziroma predsednik odbora. Članice in člani programskih odborov so lahko tudi nečlanice oziroma nečlani ZA. Po funkciji so članice in člani posameznega programskega odbora članice in člani ZA, ki so nosilci individualnih funkcij v organizacijah, katerih član je ZA ali v predstavniških telesih, in sicer glede na področje svojega dela. Programski svet sestavljajo vse predsednice oziroma predsedniki programskih odborov, sklicuje in vodi pa ga predsednica oziroma predsednik ZA. Programski svet sprejema skupna vsebinska izhodišča za pripravo programa za ZA in na podlagi resornih programov, ki jih pripravijo programski odbori, oblikujejo predlog programa za ZA (Statut podmladka Zares Aktivni).

Članice in člani ZA v pokrajini sestavljajo pokrajinski odbor. Obvezna organa pokrajinskega odbora sta predsednica oziroma predsednik odbora in svet pokrajinskega odbora. Odbor je konstituiran, ko sprejme pravila o svojem delovanju in izvoli predsednico ali predsednika. V svetu pokrajinskega odbora mora biti zastopana najmanj po ena predstavnica oziroma en predstavnik občinskih odborov stranke v pokrajini. Natančno število članic in članov sveta iz posameznega občinskega odbora določajo pravila o delovanju pokrajinskega odbora. Predsednica oziroma predsednik pokrajinskega odbora voli zbor članstva pokrajinskega odbora. Pokrajinski odbori delujejo samostojno v okviru statuta, programa in programskih dokumentov ZA ter usmeritev in sklepov konvencije in sveta ZA. Natančnejšo organiziranost pokrajinskega odbora in načela delovanja določita svet ZA s posebnim pravilnikom ter svet pokrajinskega odbora, ki na tej podlagi sprejme lastna pravila o delovanju (Statut podmladka Zares Aktivni).

Članice in člani ZA v občini sestavljajo občinski odbor. Odbor je konstituiran, ko sprejme pravila o svojem delovanju in izvoli predsednico ali predsednika. Občinski odbori delujejo samostojno v okviru statuta, programa in programskih dokumentov ter usmeritev in sklepov konvencije in sveta ZA. Občinski odbor lahko konstituira najmanj 5 članic oziroma članov ZA. Predsednico ali predsednika občinskega odbora volijo vse članice in člani občinskega odbora neposredno na način ali po postopku, ki je opredeljen v statutu in v pravilih o delovanju občinskega odbora. Obvezna organa občinskega odbora sta predsednica ali predsednik odbora in zbor članic ter članov občinskega odbora. Natančnejšo organiziranost občinskega odbora in načela delovanja določita svet stranke s posebnim pravilnikom in občinski odbor z lastnimi pravili o delovanju (Statut podmladka Zares Aktivni).

4.2.2 Projekti podmladka Zares Aktivni

Mlade Zaresovke in Zaresovci, članice in člani nekdanje mladinske organizacije Zares – nova politika z imenom Klub mladih so bili aktivno vključeni v mladinske projekte Evropske unije. Eden od takih projektov je tudi projekt *Skozi drugačnost do nove Evrope*,

ki ga je financirala Evropska komisija in so ga v preteklosti uspešno koordinirali Mladi Asi – podmladek k Zaresu pridružene Aktivne Slovenije.

V organizaciji mladih Zaresovcev se je januarja 2008 v Črnomlju odvijala multilateralna mladinska izmenjava z naslovom Skozi drugačnost do nove Evrope. Glavne teme te mladinske izmenjave, ki je v Belo krajino pripeljala 35 mladih iz Italije, Estonije, Malte, Portugalske in Slovenije, so bile Evropsko leto enakih možnosti za vse 2007 in Evropsko leto medkulturnega dialoga 2008 ter slovensko predsedovanje Evropski uniji. Mladi, v sklopu izmenjave prek neformalnih načinov učenja, primerjajo enake možnosti, diskriminacijo, ksenofobijo in medkulturni dialog v državah, iz katerih prihajajo. Mladi so s sodelovanjem v različnih delavnicah spoznavali, kako je Evropsko leto enakih možnosti za vse 2007 v praksi zaznamovalo njihova življenja in kaj pričakujejo od Evropskega leta medkulturnega dialoga 2008. Seznanili so se tudi s pomenom predsedovanja Slovenije EU in oblikovali predloge Sloveniji, kot predsedujoči EU, kako še boljše poskrbeti za mlade ter za njihove vsakodnevne probleme. Namen mladinske izmenjave je bil med drugim tudi promocija evropske kulturne raznolikosti, ki iz množice držav, narodov in etičnih skupin gradi novo, bolj enakopravno, evropsko kulturo (*Zares – nova politika*).

5 RAZISKAVA

Vstop v Evropsko unijo in današnje svetovno dogajanje nasploh, sta v Slovenijo prinesla mnoge spremembe. Spremembe, ki neposredno vplivajo tudi na nas, mlade, morda še bolj kot na starejše. Zato bi bilo razumljivo, da bi se med mladimi povečal interes za dogajanje na področju politike. Pri tem nam na eni strani Evropa s svojo odprtostjo omogoča različne nove priložnosti na področju šolanja in zaposlovanja, na drugi strani pa nam slovenska zakonodaja vse bolj klesti naše pravice.

Ampak tukaj se postavljajo glavna vprašanja. Ali se mladi res dovolj zanimamo za možnosti, ki jih ponuja Evropska unija? Ali nas skrbi to, da nam znižujejo štipendije? Ali nas skrbi kje in kdaj bomo dobili prvo zaposlitev? V pogovorih z mladimi največkrat slišimo stavek: »To niso teme pogovorov za nas!«. Ob takih temah takoj pomislimo na politiko. Že sama beseda »politika« vzbudi pri mnogih mojih vrstnikih odpor, saj jo povežejo z visoko politiko, ki se odvija v parlamentu in z včasih nesmiselnimi prepiri poslancev, ki smo jim priča v televizijskih prenosih. Zdi se, da so mladim sicer pomembne nekatere zadeve, povezane s politiko, kot so recimo podražitve cigaret, dovoljenost alkohola, odpiralni čas lokalov in od resnih tem jih še najbolj zanimajo novosti v zvezi s šolstvom. Vendar pa le zato, ker se jih trenutno neposredno dotaknejo.

Zanimalo me je, zakaj prihaja do tega, saj mladi sestavljamo družbo, ki bo nekoč vodila našo državo, zato je zaskrbljujoče, da jih le malo pokaže interes za to, kako država deluje. Ali povedano z drugimi besedami – vsi bomo enkrat odrasli in bomo postali bolj ali manj aktiven del družbe. Da bi ugotovil, ali moje prepričanje o nezanimanju mladih za politiko res drži, in kje tičijo vzroki za tak odnos mladine do nje, sem izvedel anketo in intervjuje med svojimi vrstniki. Z raziskavo sem želel preučiti odnos mladih do politike in kako oziroma koliko se mladi politično udeležujejo v okviru podmladka politične stranke Zares. Prvi vir informacij so bili podatki moje raziskave med člani podmladka Zares Aktivni med mladimi, drugi pa pogovori z nekaterimi člani slovenskih mladinskih družbenih gibanj. Analiza teh intervjujev odkriva odnos mladih do političnosti, odnos do družbenih institucij, družbenega sistema in pokaže temeljne potrebe, ki ženejo mlade v družbena gibanja.

5.1 ANALIZA REZULTATOV RAZISKAVE

V vzorec sem zajel 12 članov stranke Zares – nova politika, od tega jih je 10 včlanjenih v podmladek Zares Aktivni. Moškega spola je 8 članov, ženskega spola 4. Najmlajši član ima 18, najstarejši pa 59 let. Skoraj polovica članov je starih med 25 in 30 let, in sicer sedem. Večina članov je v podmladku že od samega začetka, torej že tri leta. Podmladek pa šteje okoli 1000 mladih, starih med 18. in 29. letom.

5.1.1 Rezultati raziskave

Odgovori na prvo in drugo vprašanje so bili zelo enotni. Vprašanji sta bili: *V Sloveniji beležimo vse večjo volilno abstinenco mladine. Se vam zdi vse manjša politična participacija mladine poleg neudeležbe na volitvah problematična? Kaj je po vašem mnenju vzrok za takšno stanje?* Predstavniki podmladkov so si enotni v mnenju, da je politična participacija mladine v Sloveniji problematična. Menijo, da lahko vzroke za politično neaktivnost mladih iščemo v današnji družbi, ki posamezniku ponuja ogromno stvari. Mladi se prej kot za politično udejstvovanje odločijo za sodelovanje na kakšnem drugem družbenem področju. Z gotovostjo lahko trdim, da je glavni problem večine mladih danes njihova apatičnost. Mladi se premalo zavedajo svoje moči, ki bi jo lahko uporabili v politiki. Preveč so prepričani, da ne morejo na nič vplivat. Današnja politika, ki jo mladi spremljajo preko medijev pa jih enostavno ne pritegne. Za takšno situacijo je kriva predvsem splošna negativna podoba politike, ki je skupna vsem generacijam. Težko je potem pričakovati, da bo pri mladih politika vzbujala pozitivne asociacije. Mladi dajo v svojem odraščanju prednost ostalim vrednotam – uspešnost, izobraževanje, kariera, druženje, družina, itd.

Tretje vprašanje je bilo: *Menite, da se bo politična participacija mladine v prihodnje še zmanjševala ali bo prišlo do preobrata?* Tukaj so bili odgovori zelo različni. Nekateri so mnenja, da je to odvisno od politike same, motivacije mladih, pobud za vključitev in sistema vodenja. Nekateri so mnenja, da bo prišlo v naslednjih letih do preobrata, zaradi vedno slabšega položaja mladih v družbi, ki naj bi posledično povečal participacijo mladih.

Spet drugi pa so mnenja, da glede na družbeni razvoj in trende po drugih evropskih državah večjih sprememb ne pričakujejo.

Na vprašanje *Na kakšen način menite, bi mladi radi, da podmladek vabi nove člane?* je večina članov odgovorilo podobno. Člane pridobivajo predvsem po sistemu od ust do ust, s pojavljanjem v javnosti. Organizirajo razna izobraževanja in dogodke, ki so zelo odprtega tipa. Na teh dogodkih pa marsikoga z vsebino pritegnejo in tako postane član. Predvsem imajo indirektno včlanjevanje in posredno promocijo z vpisom članstva. Uporabljajo neposredno nagovarjanje ob stiku z mladimi v okviru naših akcij in dogodkov (stojnice, prireditve stranke ...). Še vedno pa v pretežni meri privabljajo člane iz kroga prijateljev že včlanjene mladine.

Kot *glavni motiv za včlanitev v podmladek* je večina anketiranih navedla željo po spremembah. Nekateri predstavniki podmladka pa v svoji včlanitvi vidijo tudi odskočno desko v politični svet, kreiranju mladinske politike, željo po spoznavanju političnega procesa, po spoznavanju novih ljudi in spoznavanju mladinske politike in dela mladinskih organizacij. Najširši krog anketiranih se zagotovo včlani zaradi pozitivne izkušnje ob druženju s člani stranke, vsekakor pa tudi zavedanje o možnosti, ki ponuja delovanje v politični stranki tudi sicer. Le majhen delež pa se jih vključi izključno zaradi politike kot take. Posamezniki so kot motiv navedli tudi kakovostne projekte in druženje, ki jih podmladek izvaja in sodelovanje pri odločanju.

Tudi odgovori na vprašanje *Kako matična stranka motivira svoje člane?* so bili zelo različni. Večina anketiranih članov je kot motivacijo navedla program stranke, dobro in odprto komunikacijo, seminarje, organizacija projektov, srečanja, motivacijske vikende, sestanke in druženja, ki jim dajajo priložnost. Eden od anketiranih je navedel možnost napredovanja, kar to dejansko tudi je, saj člani lahko neposredno pridobivajo izkušnje in reference za njihovo nadaljnje delo. Nekaj anketiranih pa je izrazilo tudi razočaranje nad motivacijo, saj pravijo da te ni, oziroma da je zelo slaba.

Prav vsi anketirani so se strinjali, da *možnosti prehoda iz podmladka v stranko* so, in da je v

taki mladi politični stranki še večje, saj je stranka še v razvoju. Podmladek postaja odskočna deska za prihodnost in nadaljnje delo, je lahko opravljanje neke vrste »pripravnništva«, ki ga člani unovčijo naprej, na višji instanci. Možnosti so, je pa dejstvo, da zaenkrat ustaljene prakse na tem področju ni. Nastopanje samih funkcij v strankarski organiziranosti je odvisno predvsem od delovanja na občinskem nivoju.

Naslednje vprašanje je bilo *Kakšno je vaše sodelovanje oziroma, kako bi ocenili vaše sodelovanje z matično stranko?* Večina anketiranih članov je svoje sodelovanje ocenila kot dobro ali zelo dobro. Sodelovanje je sicer v veliki meri odvisno tudi od vsakega posameznika, saj se vsak član podmladka prostovoljno udeležuje in aktivira v delovanju s stranko.

Sodelovanje s stranko je bilo opisano v naslednjem vprašanju: *Na katere načine sodelujete z matično stranko (člani v izvršnem odboru, svetu stranke, kongresih strank; s katerim delom stranke sodelujete: poslanska skupina, centralni del) in Ali ima vaš podmladek svoje predstavnike tudi v organih stranke (izvršnem odboru, svetu stranke ...) in kje?* Odgovori so sicer bili zelo skopi, veliko anketiranih na to vprašanje sploh ni odgovorilo. To si lahko razlagam kot posledico še relativno mlade stranke in posledično tudi podmladka, ki sta oba še v razvoju. Člani sodelujejo predvsem na lokalni, občinski ravni. Nekateri so omenili pogovore z vodstvom stranke enkrat mesečno in sodelovanje pri programskem odboru. Člani podmladka z matično stranko sicer sodelujejo na različne načine in seveda nikjer v pravilniku ni zapisano, da mora sodelovati in na kakšen način to mora storiti. Najpogosteje sodelujejo v odborih, kjer živijo. Najbolj pomembno pa je, da je predsednica podmladka članica kolegija predsednika stranke, da predstavlja interese podmladka, da je prisotna pri oblikovanju politike stranke in tako vnaša v to tudi njihove ideje in mnenja. Dva člana podmladka sta zaposlena pri poslanski skupini kot strokovna sodelavca in pomagata poslancem pri svojih opravilih. Člani delujejo tudi v sami centrali stranke, na primer v tehnični podpori, kjer so skrbniki internetne strani in serverja, pomagajo pri kongresih in ostalih zborih v logističnih in operativnih dejavnosti.

Podmladek se odziva na aktualne politične zadeve – predvsem na tistih področjih, ki zadevajo tudi mlade, njihovo osamosvojitve in človekove pravice. V tem mandatu so se

koalicijski podmladki sami dogovorili o tistem delu koalicijskega sporazuma, ki zadeva mlade. Tovrstno koalicijsko sodelovanje med podmladki se sedaj nadaljuje na mesečnih mladinskih koalicijskih vrhjih, kjer poleg vodstev podmladkov, sodelujejo tudi mladi poslanci koalicijskih strank. Tako so podmladki strankam in poslanskim skupinam v pomoč predvsem na področju mladinske zakonodaje. Mladi Zaresovci so tudi sicer vključeni v vse aktivnosti Zaresa, tako da se njihovo delovanje zelo prepleta in dopolnjuje.

Pri vprašanju *povezovanja z ostalimi podmladki v Sloveniji in v tujini* so bili odgovori zelo različni, ker so anketirani različno razumeli vsebino vprašanja. Tako so eni pisali o sodelovanju lokalnih podmladkov stranke Zares, drugi pa o sodelovanju podmladkov različnih strank. Dva izmed anketiranih sta navedla sodelovanje na lokalni ravni z LDS in podmladkom SD pri zbiranju igrač za dobrodelne namene. Nekdo je omenil sodelovanje preko mladinskih svetov in mladinskih združenj. Večina anketiranih za morebitno sodelovanje s podmladki v tujini sploh ne ve oziroma trdi, da ga še ni. S podmladki se povezujejo samo neformalno, najpogosteje s tistimi, ki so jim sorodni, na primer z Mladim forumom, podmladkom SD. Skupaj pa delujejo v okviru Mladinskega Sveta Slovenije. S podmladki v tujini pa še niso sodelovali, imajo le različne partnerje na področju interesnih skupin, torej društva, ki delujejo na področju mladih po vsej EU.

O *prispevku k večji participaciji mladine v Sloveniji* so anketirani povedali naslednje. Spodbujanje participacije, včasih neposredne, včasih posredne, poteka predvsem s komunikacijo od »ust do ust«, z vabilom prijateljev in vrstnikov na volitve, poskušanjem približevanja politike mladim, motiviranje mladine in zabava. Člani podmladka promovirajo svoje delo in članstvo v podmladku, mlade vabijo k skupnem sodelovanju in s tem k vključevanju v politiko. Tudi z različnimi akcijami, kot je bila zadnja pred EU volitvami, kjer so pomagali Agenciji Movit pri projektu »EU volitve, ti odločaš!« pri ozaveščanju po različnih srednjih šolah s predstavitvijo vloge poslancev v EU parlamentu.

Kot *najodmevnejši in najuspešnejši projekt podmladka* je večina anketiranih navedla volitve in dogodke, povezane z njimi. Med odgovori so bili še darovanje krvi, dobrodelni koncert in da nekatere projekte šele pripravljajo. Podmladek deluje na različnih ravneh: lokalni, regionalni, nacionalni in tudi mednarodni. Imajo tudi programske odbore: za

človekove pravice in enake možnosti, mladinsko kulturo in mednarodno sodelovanje. Akcije so različne, od športnih, kulturnih, humanitarnih, do organiziranja seminarjev in mednarodnih mladinskih izmenjav, usposabljanj, organiziranja shodov, okroglih miz, javnih razprav, cestnih akcij, akcij osveščanja, čistilnih akcij, pomoči mami stranki pri volilnih kampanjah in najbolj poglobitni od vseh – soustvarjanje mladinskih politik in mladinske zakonodaje. Podmladek je organiziral tudi civilno iniciativo z naslovom Heroin raus. Projekt je podprla EU in Movit (agencija, ki jo je ustanovila EU v vsaki državi članici) na Mladini (nacionalna agencija, ki za EU izvaja program Mladi v Akciji). Sam projekt je ozaveščal mlade s problemom drog, cilj projekta pa so bile javne tribune po različnih krajih po Sloveniji. Končni izdelek je bila brošura z abecednim seznamom vseh klinik, ambulant, društev itd., kamor se lahko zatečemo v stiski in se informiramo o problemu drog. Podmladek je organiziral tudi javno tribuno o perečih vprašanj v osnovnem šolstvu in dobrodelni koncert za naglušno mladino v Tržiču. Sam sem se udeležil seminarja v Sarajevu na temo izgradnje partnerskih mrež različnih interesnih skupin (Contact making seminar) po EU in izven, na katerem sem predstavljal ZA podmladek in sklepal različna partnerstva. Seminar je organizirala organizacija SALTO, ta povezuje države EU, ki se vključujejo v programe Mladi v akciji z državami izven EU. V Romuniji, kamor me je povabil Mladinski center BIT v Črnolju, sem se udeležil seminarja o izpolnjevanju in osnovanju konkretnih projektov Mladi v akciji. Podmladek tako organizira različne aktivnosti, od projektov, tribun, krajših akcij, kot na primer čistilna akcija slovenske obale. V prihodnosti želijo organizirati še kakšen mednarodni projekt kot so ga že organizirali v nekdanjem podmladku stranke Aktivna Slovenija. Eden takih je bila študentka izmenjava v Črnolju, kjer so 10 dni z gosti iz cele EU debatirali o EU državljanstvu, identiteti EU in predvsem diskriminaciji, bodisi kolektivni kot individualni diskriminaciji.

Podmladek je pridružen član Mladinskega sveta Slovenije in kandidat za polnopravno članstvo v organizaciji Lyme – Evropska liberalna mladina.

Na vprašanje *Zakaj je vaša stranka ustanovila podmladek oziroma, zakaj je podpirala ustanovitev (motiv in interes)?* je večina odgovorila, da je eden glavnih motivov podpore pri ustanavljanju podmladka stranke nedvomno bil, da je treba mlade v stranki povezati skupaj v neko skupno enoto in jim tako dati možnost vključitve v politiko. Cilj ustanovitve

podmladka je mladim približati naš politični svet, izobraževanje mladine o politiki in možnost izražanja svojih želja. V stranki so čutili potrebo po organiziranosti mladih v stranki v neko celoto – skupino, kjer bi se enako misleči mladi družili in skupaj skušali reševati težave, ki pestijo sedanjo mladino. Stranka je bila pri tej tematiki na začetku zadržana, ker ve, da je podmladek v večini proti matični stranki, vendar so se odločili, da bo ravno to nasprotovanje pripomoglo k bolj demokratičnim in bolj izluščenim procesom odločanja v stranki – torej bo z različnostjo prišla do boljših in predvsem kakovostnejših sprememb.

Nazadnje so morali anketirani podati svoje mnenje o strinjanju oziroma nestrinjanju z naslednjimi trditvami:

1. Mladina je preveč apatična in preveč ozko usmerjena – s to trditvijo se je strinjalo 6 anketiranih, ostali 6 pa ne.
2. Podmladek ima vlogo izobraževanja mladine za kasnejše potencialne liderje – s to trditvijo se je strinjalo 5 anketiranih, ostalih 7 pa ne.
3. Podmladki zelo dobro sodelujejo s poslanskimi skupinami – s to trditvijo se je strinjalo 10 anketiranih, ostala 2 pa ne.
4. Podmladki zelo dobro sodelujejo s svetniškimi skupinami – s to trditvijo se je strinjalo 7 anketiranih, ostalih 5 pa ne.
5. Velikokrat podmladek predlaga rešitev stranki, ki se nato dejansko uveljavi – s to trditvijo se je strinjalo vseh 12 anketiranih.
6. Stranka preko svojega podmladka poskuša vplivati na mladino – s to trditvijo se je strinjalo 11 anketiranih, le 1 pa ne.
7. Vsaka parlamentarna stranka bi morala imeti lasten podmladek – s to trditvijo se je strinjalo vseh 12 anketiranih.

6 ZAKLJUČEK

Raziskave potrjujejo, da mlade politika ne zanima. Pereči problematiki se vseeno večina mladih izogiba in ostajajo pasivni. Če ni interesa, ni predloga, ni rešitve in ni spremembe. Politika ni samo vstop v NATO, meja s Hrvaška, ipd., politika so tudi študentski domovi, prehrana, šolnine in še veliko drugega, kar zadeva mlade. Če bodo mladi politično pasivni in ne bodo cenili demokratičnih vrednot, lahko to dolgoročno pripelje do konca demokracije in do konfliktov. Med mladimi obstajata dva temeljna problema: nezaupanje v institucije in vdanost v usodo. Vendar je to nekako nerazumljivo, saj prihodnost pripada prav mladim, politika pa je orodje za njeno oblikovanje. Politika oblikuje prihodnost in s tem globoko posega v življenje vsakega posameznika. Obstajata dve možnosti: predati se toku ali vzeti v roke vesla in veslati.

»Na mladih svet stoji ...« je ljudsko reklo, ki ima trdno biološko, zgodovinsko in izkustveno ozadje in je staro, kot je staro človeštvo, ki se mi je nehote porodilo v mislih, ko sem izbral temo moje diplomske naloge in ob tem razmišljal tudi o svojem bodočem življenju, o dnevih in letih, ki so pred mano, o prihodnosti, ki je postavljena pred mene v obliki in vsebini, ki so jo na nekakšnih osnovah postavljali ljudje, družba in politika in postavili temelj tudi moje sedanjosti. In gotovo tudi prihodnosti. Ob izdelavi diplomskega dela se mi zdi vredno navesti še eno ljudsko misel: Pobude mladih so vredne toliko kot izkušnje starih!

Zaradi različnih političnih opredelitev so v samostojni Sloveniji nastali številni politični podmladki političnih strank, katerih cilji so povsem drugačni. To so podmladki, ki v svojih vrstah združujejo majhno število članov. Z ustanavljanjem toliko različnih podmladkov se je moč mladine sicer porazgubila v primerjavi z revolucionarno mladino v času bivše Jugoslavije, pa vendar še vedno lahko pomembno vpliva na politične odločitve. Svoj vpliv lahko širijo preko matične stranke in preko poslanskih skupin matične stranke ter tako posegajo v slovenski politični prostor.

Namen moje diplomske naloge je bil preveriti in ugotoviti, kakšen vpliv in kakšno moč imajo današnji podmladki slovenskih političnih strank. Skušal bom tudi ugotoviti, preko katerih kanalov vplivanja lahko podmladki posegajo v slovenski politični prostor in kako na matično stranko gleda podmladek. Če povzamemo vse ugotovitve, lahko trdimo, da imajo podmladki slovenskih političnih strank v političnem prostoru vendarle določeno moč. Seveda je povsem odvisno od samega podmladka, kako sposoben je izkoristiti svojo moč. Na primeru podmladka Zares Aktivni lahko trdim, da svojo moč uspešno izkoriščajo.

Politika nam kroji življenje, pa če se tega zavedamo ali ne. Kljub temu, da je politika prisotna na vsakem našem koraku, mladi večinoma zanjo ne kažejo velikega interesa. To je še posebej poudarjeno od devetdesetih let dalje, ko je pri življenjskih orientacijah mladine prišlo do obrata v zasebnost. V primerjavi z generacijami mladih v šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih letih je današnja mladina precej bolj usmerjena v zasebnost in individualnost. Vzroke zato lahko iščemo v družbi, ki mladim ne zagotavlja zaposlitve po končanem šolanju, kaj šele razrešitve njihovega stanovanjskega vprašanja. Mladi se zaradi preobremenjenosti s svojimi vsakodnevnimi problemi ne odločajo za sodelovanje v politiki. Vendar pa to ni edina možna reakcija. In dokaz zato so prav mladi, ki s političnim udejstvovanjem v okviru podmladkov slovenskih političnih strank prispevajo h kakovostnejši družbi.

7 LITERATURA

Bibič, Adolf. 1997. *Civilna družba in politični pluralizem*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica Fakulteta za družbene vede.

Bonča, Jože. 1985. *Zveza socialistične mladine Slovenije in mladinske specializirane organizacije*. Diplomaska naloga. Ljubljana: FSPN.

Brezovšek, Marjan. 2008. *Organizacija oblasti v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Državna volilna komisija. 2008. *Volitve v državni zbor 2008*. Dostopno prek: http://volitve.gov.si/dz2008/rezultati/rezultati_slo.html (10. junij 2009).

Duverger, Maurice. 1954. *Political parties: their organisation and activity in the modern state*. London: Methuen, New York: Wiley.

Fink Hafner, Danica. 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Grad, Franc. 1996. *Volitve in volilni sistem*. Ljubljana: Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti.

Kaučič, Igor. 1996. Načelo ljudske suverenosti. V *Državna ureditev Slovenije*, ur. Franc Grad, Ciril Ribičič in Ivan Kristan, 19–26. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Koalicijski sporazum o sodelovanju v vladi Republike Slovenije za mandat 2008–2012. Interno gradivo, Zares – nova politika.

Krašovec, Alenka. 2000. *Moč v političnih strankah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

LaPalombara, Joseph in Weiner Myron. 1966. *Political parties and political development*. New Jersey: Princeton.

Lukšič, Igor. 2001. *Politični sistem Republike Slovenije – Očrt*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Mladi forum SD. 2001. *Statut Mladega foruma Socialnih demokratov*. Dostopno prek: http://www.mladiforum.org/kdo_smo/pravila_delovanja (3. junij 2009).

Mladinski svet Slovenije. 2007. *Statut mladinskega sveta Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.mss.si/index.php?id=3> (3. junij 2009).

Novak, Denis. 2005. *Vloga in moč podmladkov slovenskih političnih strank v slovenskem političnem prostoru*. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Panbianco, Angelo. 1988. *Political parties: organisation and power*. New York: Cambridge University Press.

Prunk, Janko. 1998. *Kratka zgodovina Slovenije*. Ljubljana: Založba Grad.

Sruk, Vlado. 1995. *Leksikon politike*. Maribor: Obzorja.

Tomšič, Matevž. 2002. *Stabilizacija demokracije in razvojna uspešnost postsocialističnih družb*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, Mirjana. 1996. *Mladina v devetdesetih: analiza stanja v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Ustava Republike Slovenije. Uradni list RS 33/1991-I. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1> (10. junij 2009).

Vizler, Jana. 2002. *Dejavniki volilne uspešnosti LDS*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Von Beyme, Klaus. 1985. *Political Parties in Western Democracies*. Aldershot: Gower Publishing.

Zakon o političnih strankah (ZPS-1-UPB-1). Uradni list RS 62/1994. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199462&stevilka=2110> (7. junij 2009).

Zakon o mladinskih svetih (ZMS-1-UPB-1). Uradni list RS 70/2000. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_ZAKO2614.html (7. junij 2009).

Zares Aktivni. 2008. *Statut Zares Aktivni, podmladek Zares – nova politika*. Dostopno prek: <http://www.zares.si/wp-content/uploads/Statut-Zares-Aktivni.pdf> (3. junij 2009).

Zares – nova politika. Dostopno prek: <http://www.zares.si/> (3. Junij 2009).

--- 2007a. *Statut*. Dostopno prek: <http://www.zares.si/wp-content/uploads/statut-zares-nova-politika.pdf> (3. junij 2009).

--- 2008b. *Zares pripravljene na izzive! Za nov razvojni dogovor, za novo politiko!* Dostopno prek: <http://www.zares.si/wp-content/uploads/program-zares-zares-pripravljene-na-izzive.pdf> (3. junij 2009).

Priloga A: Vprašalnik

Spoštovani!

Sem Aleks in sem se za zaključek svojega šolanja odločil za diplomsko delo s področja razvoja političnih strank ter podmladka politične stranke, zato potrebujem vaše mnenje. Namen vprašalnika je ugotoviti kakšen je vaš odnos do politike in podmladka politične stranke.

Odgovori so popolnoma anonimni in bodo uporabljeni izključno pri izdelavi mojega diplomskega dela.

Za vašo pomoč se vam že vnaprej prisrčno zahvaljujem!

I. OSNOVNI PODATKI

1. Spol: M   Ž

2. Koliko ste stari?   a) do 25 let
                              b) 25–35 let
                              c) 35–45 let
                              d) 45–55 let
                              e) nad 55 let

3. Koliko časa ste član podmladka zares Aktivni?   a) od nastanka podmladka
  b) od 6 do 12 mesecev
  c) pred kratkim sem se pridružil

II. POLITIKA, MLADI IN PODMLADEK

1. V Sloveniji beležimo vse večjo volilno abstinenco mladine. Se vam zdi vse manjša politična participacija mladine poleg neudeležbe na volitvah problematična?
2. Kaj je po vašem mnenju vzrok za takšno stanje?
3. Menite, da se bo politična participacija mladine v prihodnje še zmanjševala ali bo prišlo do preobrata?
4. Na kakšen način menite, da bi mladi radi, da podmladek vabi nove člane?
5. Kateri bi bili vaši glavni motivi za včlanitev v podmladek?
6. Kako matična stranka motivira svoje člane?
7. Kakšne so možnosti prehoda iz podmladka v stranko?
8. Kakšno je vaše sodelovanje, oziroma kako bi ocenili vaše sodelovanje z matično stranko?
9. Na katere načine sodelujete z matično stranko (člani v izvršnem odboru, svetu stranke, kongresih strank; s katerim delom stranke sodelujete: poslanska skupina, centralni del)?
10. Ali ima vaš podmladek svoje predstavnike tudi v organih stranke (izvršnem odboru, svetu stranke ...) in kje?
11. Ali se povezujete z ostalimi podmladki v Sloveniji? Kako? S katerimi?
12. Kako poteka sodelovanje s podmladki v tujini?

13. Kako prispevate k večji participaciji mladine v Sloveniji?

14. Kateri je vaš najodmevnejši, najuspešnejši projekt?

15. Zanima me, zakaj je vaša stranka ustanovila podmladek, oziroma zakaj je podpirala ustanovitev (motiv in interes)?

16. Ali se strinjate z naslednjimi trditvami:

1. Mladina je preveč apatična in preveč ozko usmerjena.	DA	NE
2. Podmladek ima vlogo izobraževanja mladine za kasnejše potencialne liderje.	DA	NE
3. Podmladki zelo dobro sodelujejo s poslanskimi skupinami.	DA	NE
4. Podmladki zelo dobro sodelujejo s svetniškimi skupinami.	DA	NE
5. Velikokrat podmladek predlaga rešitev stranki, ki se nato dejansko uveljavi.	DA	NE
6. Stranka preko svojega podmladka poskuša vplivati na mladino.	DA	NE
7. Vsaka parlamentarna stranka bi morali imeti lasten podmladek.	DA	NE

Še enkrat najlepša hvala za odgovore!